

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za povijest umjetnosti

Diplomski rad

ŽUPNA CRKVA SV. KRIŽA U OGULINU: MONOGRAFSKA
OBRADA

Eva Marković

Mentor: dr. sc. Danko Šourek, doc.

ZAGREB, 2017.

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest umjetnosti
Diplomski studij

Diplomski rad

ŽUPNA CRKVA SV. KRIŽA U OGULINU: MONOGRAFSKA OBRADA

Parishchurch of St. Cross in Ogulin: monographic overview

Eva Marković

SAŽETAK: U ovom diplomskom radu monografski je obrađena župna crkva sv. Križa u Ogulinu, što uključuje njezinu povijest, arhitekturu, skulpturalnu, slikarsku i ostalu crkvenu opremu, te restauratorske i konzervatorske radove koji su se obavljali u crkvi. Rad također sadrži i skraćeni prikaz povijesti grada Ogulina te ogulinske župe.

Rad je pohranjen u: knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Rad sadrži: __ stranica, __ reprodukcija. Izvornik je na hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: crkva, kasnobarokni klasicizam, Ogulin, sv. Križ

Mentor: dr. sc. Danko Šourek, docent

Ocjenjivači: dr. sc. Sanja Cvetnić, red. prof.; dr. sc. Tanja Trška, viši asist., dr. sc. Danko Šourek, doc.

Datum prijave rada:

Datum predaje rada:

Datum obrane rada:

Ocjena:

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADA

Ja, Eva Marković, diplomantica na Istraživačkom smjeru, modul Umjetnost renesanse i baroka diplomskoga studija povijesti umjetnosti na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izjavljujem da je diplomski rad pod nazivom "Župna crkva sv. Križa u Ogulinu: monografska obrada" rezultat mog istraživanja i u potpunosti samostalno napisan. Također, izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije izravno preuzet iz nenavedene literature ili napisan na nedozvoljen način, te da se tekst u potpunosti temelji na literaturi kako je navedeno u bilješkama, uz poštivanje etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora.

U Zagrebu, [datum]

3. Sadržaj

Temeljna dokumentacijska kartica	I
IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADA.....	II
3. Sadržaj.....	III
1. UVOD	1
2. GRAD OGULIN	2
2.1 POVIJEST OGULINA	2
3. POVIJEST OGULINSKE ŽUPE.....	5
3.1. CRKVA SV. JAKOVA.....	6
3.2. CRKVA SV. BERNARDINA	7
4. ARHITEKTURA ŽUPNE CRKVE SV. KRIŽA	10
5. OLTARI I SKULPTURALNA OPREMA ŽUPNE CRKVE SV. KRIŽA	17
5.1 GLAVNI OLTAR.....	17
5.2 BOČNI OLTARI	20
6. SLIKARSTVO U ŽUPNOJ CRKVI SV. KRIŽA	40
6.1 CIKLUS SLIKA KRIŽNI PUT	40
6.2 OSLIK SVODA.....	42
6.3 IZGUBLJENE SLIKE I OSTALA SLIKARSKA OPREMA	45
7. OSTALA OPREMA	49
7.1 PROPOVJEDAONICA	49
7.2 ORGULJE.....	50
7.3 ZVONA.....	51
7.4 SVIJEĆNJAK.....	51
7.5 PROZORI	52
7.6 MOĆNICI I POKAZNICE	53
8. RESTAURACIJSKI RADOVI I OBNOVE ŽUPNE CRKVE SV. KRIŽA	60
9. ZAKLJUČAK	62

10. PRILOG	62
POPIS LITERATURE	65
SUMMARY	73

1. UVOD

Ovaj diplomski rad sadrži monografsku obradu župne crkve sv. Križa u Ogulinu. Budući da crkva do sada nije bila temeljito obrađena, u ovom radu obuhvaćena je povijest njezine gradnje u razdoblju kasnog baroka, kao i obnove kroz kasnija razdoblja (XIX. i XX. stoljeće), sve do danas. Osim toga, rad obuhvaća i arhitekturu crkve te njezinu slikarsku, skulpturalnu i ostalu opremu. Također, radi boljeg razumijevanja povijesnog konteksta nastanka ogulinske župe te kasnije izgradnje župne crkve sv. Križa, prvi dio rada bavi se poviješću ogulinskog kraja i samog grada Ogulina.

Iako je ogulinski kraj kroz svoju povijest bio mjesto od izuzetne strateške važnosti (naročito od svojeg osnutka u XV. stoljeću pa do kraja XVII. stoljeća) i velikog ljudskog i prirodnog potencijala, mnogo je njegovih kulturnih i povijesno-umjetničkih dobara nedovoljno istraženo. Prilikom prikupljanja podataka za diplomski rad uvidjela sam da je obližnji Modruš istražen znatno više i bolje, unatoč mnogo manjem broju opipljivih i danas dostupnih ostataka na kojima je ta istraživanja moguće vršiti. Još jedno opažanje jest to da su noviji povijesni podatci o crkvi sv. Križa predstavljeni gotovo isključivo u službenom časopisu ogulinske župe koji je dostupan samo lokalno, te u knjizi koju je također izdala župa; za nadati se je stoga da će ovaj za grad Ogulin iznimno važan spomenik, pronaći svoje mjesto i u opsežnijim i dostupnijim pregledima (sakralne) umjetnosti u Hrvatskoj.

Ogulin je gradić izuzetne povijesne važnosti i velikih prirodnih i kulturnih ljepota. Međutim, kao posljedica problema s kojima se bore svi manji gradovi gorske Hrvatske – slabog interesa, nedovoljne promocije i iseljavanja stanovništva – mnoge od njih bivaju zanemarene, podcijenjene, čak i posve neotkrivene. Jedan od glavnih ciljeva ovog diplomskog rada je, kroz sistematičnu obradu svih dostupnih podataka, približiti crkvu sv. Križa svima zainteresiranim te potaknuti na daljnji rad na ostaloj povijesno-umjetničkoj baštini grada.

2. GRAD OGULIN

Grad Ogulin nalazi se u Karlovačkoj županiji, jugozapadno od Zagreba. Smjestio se podno planine Klek, a sam centar grada leži na kanjonu rijeke Dobre. Godine 2011. u samom gradu i bližoj okolici živjelo je 8216 stanovnika, a skupa s okolnim naseljima broji oko 14000 stanovnika.¹

2.1 POVIJEST OGULINA

Ogulin je grad iznimno bogate povijesti, na što je utjecao njegov povoljan geografski položaj. Prostor današnjeg Ogulina naseljen je od antičkih vremena kada su ondje živjeli Japodi, skupina ilirskih plemena.² Iako je ogulinski kraj još u rimsko doba imao važnu stratešku i gospodarsku poziciju, od tada pa do XV. stoljeća ima vrlo malo podataka o životu i zbivanjima na tom prostoru. Tek u XV. stoljeću mjesto dobiva na važnosti kada se, prodiranjem Osmanlija na prostor tadašnjeg Hrvatsko-ugarskoga kraljevstva (čiji je Ogulin dio) počinje stavljati veliki naglasak na gradnju burgova i ostale fortifikacijske arhitekture. Funkcija tih novih građevina bila je prvenstveno obrambena, no ubrzo se oko njih počinju stvarati naselja. Najznačajniji primjer takve arhitekture na širem području oko Ogulina je frankapanski grad Modruš, nekad moćna utvrda od koje su danas vidljive samo ruševine. Ogulin je bio dio većeg područja zvanog Modruše,³ te je u trenutke svog nastanka pripadao tada vrlo moćnoj Modruškoj župi ili županiji.⁴ Modruš je bio jedna od najznačajnijih utvrda nastalih u vremenu osmanske opasnosti, stoga je, kada su Osmanlije 1493. godine uspjeli provaliti u Modruš, Bernardin Frankopan, sin modruškog kneza Stjepana III. (II.) Frankopana koji je dao sagraditi gotičku crkvu Blažene Djevice Marije od Čudesa u Oštarijama,⁵ odlučio otići iz Modruša i osnovati novi burg koji će, za razliku od Modruša, biti smješten na ravnijem području.⁶ Prije njegovog osnivanja novog grada to se područje zvalo Vučja jama, a na njemu se nalazio samo posjed modruškog zapovjednika.⁷ Oko 1500. godine Bernardin

¹ <http://www.ogulin.hr/novosti/1028-broj-stanovnika-ogulina-usporedba-2011-i-2001>.

² Boris Olujić, 2002., 30.

³ Mile Bogović, 2002., 73.

⁴ Mile Bogović, 2015., 22.

⁵ Mile Bogović, 2002., 73.

⁶ Milan Kruhek, 2002., 52; O Bernardinu Frankopanu vidi: Petar Strčić, 1998.; <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=6286>

⁷ Franz de Paula Julius Fras, 1988. [1835.], 190.

Frankopan u obnovljenom Modrušu izdaje dokument kojim određuje granice novoosnovanom gradu, smještajući ga između naselja Modruša i Vitunja. To je i prvi put da se Ogulin spominje u pisanim povijesnim izvorima,⁸ a bio je ucrtan i u zemljovid Hrvatske kojega je 1673. izradio isusovac Stjepan Glavač.⁹ Na Ogulin se u četvrtom svesku (XXII. knjizi) svoje *Slave Vojvodine Kranjske* (1689.) osvrnuo i Janez Vajkard Valvasor, koji donosi grafički prikaz utvrđenoga grada s pogledom na Klek.¹⁰ Točno podrijetlo naziva *Ogulin* nije poznato, ali pretpostavlja se da bi moglo dolaziti od latinskog izraza *ob gula*, što znači *oko ždrijela*. Ždrijelo je, u ovom slučaju, ponor rijeke Dobre na kojem se smjestio najstariji (i najznačajniji) dio grada.¹¹

Ogulin se u svom početku sastojao tek od utvrđenog kaštela (danas poznatog kao stari grad, koji je relativno dobro očuvan i prenamijenjen u muzejski prostor i prostor za kulturna događanja) sazdanog od kamena te dvije oble kule.¹² Prema planu grada iz 1639. godine kojega je izradio vojni inženjer Giovanni Pieroni, unutar zidina nalazile su se još i jednobrodna kapela sv. Bernardina te pomoćne obrambene zgrade.¹³ Grad 1533. godine od Frankopana prelazi pod kraljevsku vlast te postaje boravište velikog broja kraljevskih pješaka i konjanika čija je zadaća bila braniti granicu od Osmanlija, a 1570. postaje stožerom Trinaeste krajiške kapetanije, koja je smatrana najvažnijom u hrvatskom dijelu Vojne krajine.¹⁴ Osmanski prodori u ogulinskom su kraju zabilježeni 1557. i 1585. godine.¹⁵ Povjesničar Manoil Sladović u svojoj knjizi (1856.) opisuje postepeno osmansko osvajanje utvrđenih mjesta na putu prema Karlovcu, za čiju su obranu bili odgovorni Ogulin i Tounj.¹⁶ Ogulin se tijekom XVII. stoljeća, unatoč nestabilnim vremenima, nastavio urbanistički razvijati.¹⁷ U znak zahvalnosti na njihovoj hrabrosti i požrtvornosti u obrani od Osmanlija, kralj Leopold I. (1657. – 1705.) poveljom iz 1668. godine potvrđuje teritorij i granice ogulinske općine, a njenim stanovnicima omogućuje razne povlastice.¹⁸

⁸ Mile Magdić, 1996. [1926.], 25.

⁹ Marija Magdić, 2015., 13.

¹⁰ Janez Vajkard Valvasor, 1689., 72-73.

¹¹ Mile Bogović, 2002., 73.

¹² Mile Magdić, 1996. [1926.], 25.

¹³ Ljerka Metež, 2002., 122.

¹⁴ Mile Magdić, 1996. [1926.], 29-30.

¹⁵ Isto, 29, 32.

¹⁶ Manoil Sladović, 2003. [1856.], 275.

¹⁷ Ljerka Metež, 2002., 123.

¹⁸ Mile Magdić, 1996. [1926.], 49; Godine vladanja hrvatskih vladara i službe mjesnih biskupa preuzete su iz tablice Emilija Laszowskoga: *Pregled hrvatskih vladara, hercega, banova i biskupa od najstarijeg doba do god. 1918.*, u:

Godine 1699. sklapa se mir u Srijemskim Karlovcima što označava prestanak osmanske opasnosti i na ogulinskom području. Ogulin se počinje širiti izvan zidina te se počinje planski graditi prema tada suvremenim srednjoeuropskim standardima.¹⁹ Za proces nastajanja grada bitne su dvije graditeljsko-urbanističke cjeline: srednjovjekovni fortifikacijski kompleks (danas poznat kao *Stari grad*) te današnji Ogulin izrastao iz srednjovjekovne jezgre.²⁰ U XVI. su stoljeću postojale dvije ceste koje su vodile prema tvrđavi i od tvrđave.²¹ Povijesno gledano, od XV. stoljeća naovamo postoje tri osnovne faze gradnje: srednjovjekovno-renesansna (XV. i XVI. stoljeće), barokna faza u kojoj nastaje jezgra današnjeg središta grada (XVIII. i početak XIX. stoljeća) te »planska intervencija krajem 19. i početkom 20. stoljeća«. ²² Današnje središte grada nastalo je oko prostora elipsoidnog oblika koji zatvaraju današnje ulice Vladimira Nazora s južne, Bernardina Frankopana sa sjeverne i Ljudevita Gaja sa istočne strane.²³ Taj je prostor u XVIII. stoljeću bio gotovo prazan; počeo se popunjavati u drugoj polovici XVIII. stoljeća, naročito nakon početka gradnje župne crkve sv. Križa, a početkom XIX. stoljeća na prostoru ispred crkve uređuje se gradski park u stilu baroknog klasicizma.²⁴ U nešto manje od 85 godina (od 1780. do 1864. godine) izgrađeni su najvrjedniji spomenici barokne faze izgradnje grada.²⁵ Sama crkva s glavnim gradskim trgom, parkom i nizom baroknih jednokatnica koje ju okružuju čini jedinstvenu urbanu cjelinu.²⁶ Kroz XIX. i XX. stoljeće izgled jezgre grada se ne mijenja, iako se građevine prenamjenjuju.

Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925 – 1925, Zagreb: Odbor za izdanje knjige »Zaslužni i znameniti Hrvati 925 – 1925., str. CXIX – CXXVI.«.

¹⁹ Isto, 123.

²⁰ Isto, 118.

²¹ Isto, 120.

²² Isto, 118.

²³ Isto, 125-126.

²⁴ Isto, 125-126.

²⁵ Isto, 126.

²⁶ Isto, 126.

3. POVIJEST OGULINSKE ŽUPE

Mile Magdić u svom djelu *Topografija i povijest Ogulina* iz 1926. godine nabraja tri katoličke crkve u Ogulinu: crkvu sv. Jakova, crkvicu sv. Roka i župnu crkvu.²⁷ Međutim, drugi izvori govore o većem broju crkava čiji su se funkcija i značaj do XX. stoljeća izgubili, ali u proteklim su stoljećima predstavljale važne sakralne objekte katoličkom stanovništvu ovog prostora.

Izvješća biskupskih vizitacija Svetoj Stolici o modruškoj biskupiji, čiji je ogulinska župa tada bila dio, sežu u XVII. stoljeće. Tako se u izvješću biskupa Hijacinta Dimitrija (1681. – 1689.) navodi da Modruška biskupija ima dvadeset i tri župe među kojima je i Ogulin.²⁸ Isto tvrdi i izvješće Sebastijana Glavinića (1690. – 1699.) iz 1695., koji dodaje da se služba Božja vrši uglavnom na staroslavenskom, tj. ilirskom jeziku. Kaže da je zaštitnik župe sv. Bernardin te spominje filijalne crkve sv. Petra i sv. Jakova. Broj vjernika je 1200.²⁹ U izvješću Martina Brajkovića (1699. – 1704.) nastalom oko 1700. godine stoji da u župi Ogulin žive i »shizmatični Vlasi«.³⁰ Biskup Benedikt Bedeković (1704. – 1712.) u svom izvješću iz 1708. godine broj vjernika u ogulinskoj župi procjenjuje na 1300.³¹ Župa se spominje i u izvješćima Nikole Pohmajevića (1718. – 1730.) iz 1728.,³² Ivana Antuna Benzonija (1731. – 1745.) iz 1741.,³³ Jurja Vuka Čolića (1746. – 1764.) iz 1753.³⁴ te Pija Manzadora (1764. – 1773.) iz 1773. godine.³⁵ U izvješću Ivana Krstitelja Ježića (1789. – 1833.) iz 1814. godine spominje se Ogulin i stanje crkava i župnih stanova gorskokotarskih župa.³⁶ Isti biskup kratko spominje Ogulin i u izvješću iz 1826. godine.³⁷ U izvješću iz 1900. godine Antun Maurović (1895. – 1908.) spominje Ogulin kao grad u Modruškoj biskupiji.³⁸

²⁷ Mile Magdić, 1996. [1926.], 18.

²⁸ Mile Bogović, 2003., 111.

²⁹ Isto, 136-137.

³⁰ Isto, 414.

³¹ Isto, 156.

³² Isto, 168.

³³ Isto, 177.

³⁴ Isto, 224-227.

³⁵ Isto, 231.

³⁶ Isto, 279.

³⁷ Isto, 279.

³⁸ Isto, 324.

Prema podacima iz 1830. godine, u tadašnjoj Ogulinskoj pukovnji živjelo je 59000 stanovnika te je u njoj prevladavala katolička vjeroispovijest.³⁹ U Ogulinskoj su pukovnji postojale dvadeset i tri katoličke župe,⁴⁰ no u Ogulinskoj kumpaniji prevladavalo je pravoslavno (*grkonesjedinjeno*) stanovništvo.⁴¹

Ogulin je bio u sastavu Senjske biskupije koja je, uz Zagrebačku, bila jedna od dvije biskupije koje su se protezale područjima Vojne krajine.⁴² Senjska biskupija osnovana je još u V. stoljeću, a nakon što su Osmanlije osvojili Krbavu 1460. godine središte Krbavske (odnosno Modruške) biskupije, na čijem je čelu tada bio biskup Kristofor,⁴³ preseljeno je u Modruš, zatim 1493. godine, nakon razaranja Modruša, u Novi,⁴⁴ te je naposljetku pridružena Senjskoj biskupiji sa sjedištem u Senju. Od 1969. godine Ogulinska je župa pripadala Riječko-senjskoj nadbiskupiji,⁴⁵ koja 2000. godine, po odluci Svete stolice, biva podijeljena na Riječku nadbiskupiju i Gospičko-senjsku biskupiju.⁴⁶ Župa u Ogulinu prvi se puta u pisanim povijesnim izvorima spominje 1695. godine, kada ju je službeno posjetio senjski biskup Sebastijan Glavinić.⁴⁷ U dokumentu *Status parochiarum a. 1733.* spominje se da je zaštitnik ogulinske župe sv. Jakov, a iste je godine župa imala tri filijale: sv. Roka, sv. Petra i sv. Jurja (u ogulinskom Zagorju).⁴⁸

Godine 1722. izdana je u ogulinskoj župi prva matica krštenih, 1724. godine prve matice umrlih i krizmanih, a 1761. godine prva matica vjenčanih.⁴⁹

Važan izvor podataka o uređenju i opremanju ogulinske župne crkve u XIX. i XX. stoljeću predstavlja *Župna spomenica* te su prijepisi pojedinih njezinih dijelova priloženi ovome radu.

3.1. CRKVA SV. JAKOVA

³⁹ Franz de Paula Julius Fras, 1988. [1835.], 100.

⁴⁰ Isto, 107.

⁴¹ Vojna je krajina administrativno bila podijeljena na veće pukovnije (ogulinsku, ličku, otočku i slunjsku) koje su bile podijeljene u manje jedinice, kumpanije. Isto, 100.

⁴² Isto, 100.

⁴³ Mile Bogović, 2015., 22.

⁴⁴ Franz de Paula Julius Fras, 1988. [1835.], 100.

⁴⁵ Marija Magdić, Milkica Trninić, 2015., 56.

⁴⁶ Tomislav Šporčić, 2015., 28.

⁴⁷ Marija Magdić, Milkica Trninić, 2015., 57.

⁴⁸ Josip Burić, 2002., 125-126.

⁴⁹ Ivan Tironi, privatni arhiv.

Prva župna crkva u Ogulinu bila je crkva sv. Jakova,⁵⁰ koja se spominje u Modruškom urbaru iz 1486. godine.⁵¹ Smještena je na brijegu južno od starog grada (slika 1.). Među rijetkim je srednjovjekovnim građevinama u Ogulinu, a po stilu gradnje zaključuje se da potječe iz XII. ili XIII. stoljeća.⁵² To je jednobrodna građevina čija je najupečatljivija karakteristika visoki kameni zvonik koji je, osim vjerske, imao i obrambenu funkciju, što sugeriraju uski otvori po dužini zvonika, te jedan veći prozorčić na samom vrhu, kod zvona. Ulaz u crkvu nalazi se s lijeve strane zvonika. Zidovi same crkve također su rastvoreni polukružnim prozorima.

Godine 1521. osmanska je vojska spalila crkvu. Godine 1558. crkva se spominje kao napuštena, a šteta od paleža sanirana je tek 1690. godine kada ju je ogulinski župnik Juraj Čop dao obnoviti.⁵³ Crkva je ponovo obnovljena 1911. godine kada su u nju postavljene slike sv. Antuna i sv. Ane, radovi učenika zagrebačke slikarske škole pod vodstvom znamenitog hrvatskog slikara Otona Ivekovića.⁵⁴

3.2. CRKVA SV. BERNARDINA

Kako se osmanska opasnost u okolici grada krajem XV. stoljeća povećala, 1521. godine Bernardin Frankopan dao je sagraditi kapelicu unutar kompleksa zidina starog grada. Mile Bogović navodi da je crkva bila »dio nove utvrde oko koje će se razviti Ogulin, kao nasljednik srednjovjekovnog Modruša«.⁵⁵ U crkvu se ulazilo iz unutarnjeg dvorišta starog grada, ali sama je struktura izlazila iz okvira zidina (slika 2.). Od crkve je danas sačuvano tek trostrano zaključeno i nadsvođeno svetište (slika 3). Crkveni brod, koji je također bio svođen, porušen je 1878. godine. Zorislav Horvat (2009.) opisuje je kao kasnogotičku građevinu te navodi kako je u oblikovanju nekih detalja srodna crkvi Blažene Djevice Marije u Oštarijama.⁵⁶ Plašt crkve je od kamena, s jednim uskim prozorčićem na južnoj strani.

⁵⁰ Mile Bogović, 2015., 23.

⁵¹ Mile Bogović, 2010., 78.

⁵² Marija Magdić, 2015., 15.

⁵³ Marija Magdić, Milkica Trninić, 2015., 56.

⁵⁴ Ivan Tironi, 2002., 203.

⁵⁵ Mile Bogović, 2010., str. 40.

⁵⁶ Zorislav Horvat, 2009., 260.

Tijekom vizitacije ogulinske župe 1722. godine, senjski biskup Nikola Pohmajević opisao je tri oltara u unutrašnjosti crkve, «s nekoliko vrlo lijepih slika i dosta crkvenog posuđa, s dva latinska i dva staroslavenska misala».⁵⁷

U crkvi sv. Bernardina obavljala se služba Božja 260 godina – od njene gradnje 1521. godine pa sve do gradnje nove, današnje župne crkve 1781. Međutim, u početku ona nije bila župna crkva – taj je status još neko vrijeme držala crkva sv. Jakova.⁵⁸ Tek 1735. godine, u dekretima vizitacije biskupa Ivana Antona Benzonija, ova se crkva naziva župnom (*parochialis ecclesia s. Bernardini in arce Oguliensi*), dok se crkva sv. Jakova naziva filijalom.⁵⁹ Smatra se da je crkva konačno dobila status župne kada se u njoj, za vrijeme najgorih osmanskih provala krajem XVI. i u prvoj polovici XVII. stoljeća, čuvala Euharistija.⁶⁰

⁵⁷ Marija Magdić, Milkica Trninić, 2015., 59.

⁵⁸ Mile Bogović, 2015., 24.

⁵⁹ Marija Magdić, Milkica Trninić, 2015., 59.

⁶⁰ Isto, 59.

Slika 1. Ogulin, crkva sv. Jakova.

Slika 2-3. Ogulin, crkva sv. Bernardina.

4. ARHITEKTURA ŽUPNE CRKVE SV. KRIŽA

Župna crkva sv. Križa nalazi se u samom središtu Ogulina, na južnoj strani gradskog parka. Njezina je gradnja započeta 1781. godine, nakon što je odlučeno da niti crkva sv. Jakova niti crkva sv. Bernardina nisu pogodne da budu župne crkve s obzirom na širenje grada u drugoj polovini XVIII. stoljeća.⁶¹ Prvu je misu u novosagrađenoj crkvi održao župnik Antun Ćorić 1785. godine, a crkva je posvećena 1. lipnja 1793. prilikom vizitacije senjsko-modruškoga biskupa Ivana Krstitelja Ježića.⁶²

Crkva je građena u kasnobarokno-klasicističkom stilu (slika 4.).⁶³ Jednobrodna je dvoranska crkva, sa segmentnim završetkom svetišta okrenutoga prema sjeverozapadu (slika 8.). Dužine je 32 metra, širine 13 metara i visine 8 metara.⁶⁴ Lijevo (sjeverno; na strani evanđelja) bočno pročelje gleda na trg, a desno (južno; na strani poslanice) okrenuto je prema župnom dvoru. Između dvije građevine nalaze se sakristija i vrt. Glavno pročelje crkve raščlanjeno je četirima pilastrima na tri dijela. U središnjem se dijelu nalaze ulazna vrata s profiliranim kamenim okvirom i lučnim nadvojem na vrhu, a u bočnim dijelovima, unutar slijepih lukova, nalaze se niše s kipovima sv. Ćirila i sv. Metoda. Iznad vrata nalazi se polukružno zaključen prozor s rešetkama i profiliranim kamenim okvirom; okvir ima oblik pravokutnika, a iznad njega se nalazi zabatni završetak s križem. Iznad pilastara nalazi se istaknuta kapitelna zona, iznad koje se uzdiže zona krovišta, u obliku trokuta. Zona krovišta na pročelju sa svake strane ima tri stilizirana završetka pilastara, dva pravokutna i onaj najviši polukružni. Zvonik, najupečatljiviji element vanjštine crkve, inkorporiran je u glavno pročelje. Horizontalno je podijeljen u dva dijela: na donjem se dijelu unutar istaknutog bijelog okvira nalazi polukružno zaključen prozorčić s profiliranim kamenim okvirom, a u gornjem se dijelu, između dva pilastra, nalaze prozor istih karakteristika (ali nešto većih dimenzija) i sat. Gornji dio zvonika isti je na sve četiri strane. Vrh zvonika zaključen je klasicističkom lukovicom s lanternom. Navedene karakteristike čine ovu crkvu predstavnicom stila tzv. jozefinskih župnih crkava (karakterističnih za područje Vojne krajine) –

⁶¹ Mile Bogović, 2002., 158.

⁶² Isto, 158.

⁶³ Ivan Tironi, 2002., 201.

⁶⁴ Tekst *U gradu pod Klekom*, Ivan Tironi, privatni arhiv.

longitudinalnih građevina baziranim na ekonomičnosti i funkcionalnosti, unutrašnjosti podijeljene na traveje s kupolastim svodovima te zvonika integriranog u pročelje.⁶⁵

Lijevo bočno pročelje (slika 5.) također je raščlanjeno pilastrima čiji ritam prati unutrašnju podjelu na traveje. Između prva dva pilastra nalazi se slijepi luk, a unutar njega bočni ulaz u crkvu (vrata s minimalno profiliranim kamenim okvirom te kamenim nadvojem) i okrugli prozor, također s kamenim okvirom. Između drugog para pilastara nalazi se dekorativni pravokutni okvir, a iznad njega polukružno zaključeni prozor, a isti se elementi ponavljaju i između trećeg para pilastara. Plašt svetišta također je profiliran pilastrima, a između prva dva para pilastara s lijeve strane te zadnjeg para nalaze se polukružno zaključeni prozori. Između pilastara koji se nalaze iza glavnog oltara nalazi se zazidani prozorski okvir.

Kip sv. Ćirila (slika 6.) stoji unutar kamene niše na glavnom pročelju čije profilacije odgovaraju profilacijama slijepog luka u kojemu se nalazi, a ispod same niše vidljiva je kamena dekoracija u obliku voluta. Skulptura je izrađena od drveta⁶⁶ te je postavljena na drvenu bazu na kojoj je napisano svečevo ime. Sv. Ćiril je prikazan kao bradati starac pogleda uprtog u nebo. Odjeven je svijetloplavu halju preko koje je prebačen plašt tamnije nijanse plave, ispod kojega pada jedan kraj plavog šala s pozlaćenim motivom grčkog križa te tri pozlaćena ukrasna motiva na kraju. U desnoj ruci, pruženoj prema naprijed, drži školjku okrenutu unutarnjom stranom prema gore, a u lijevoj ruci drži drveni štap s povećim križem na vrhu.

Kip sv. Metoda (slika 7.) također se nalazi unutar kamene niše čiji je okvir od istog materijala te jednakih profilacija i dekoracije kao i skulptura sv. Ćirila. I on je prikazan kao bradati starac, izrađen od drveta te stoji na drvenoj bazi na kojoj je napisan titular. Odjeven je u bijelu halju sa zlatnom dekoracijom i svijetloplavi plašt. Pogled mu je uprt prema gore. Desna mu je ruka podignuta, a lijevu pruža ispred sebe. Na glavi nosi stiliziranu istočnu mitru.

Ulazni prostor crkve smješten je ispod pjevališta s orguljama, te je odijeljen od ostatka lađe dvama stupcima koje lukovi vežu međusobno i za zidove lađe, a pored kojih stoje piscine. S lijeve strane ulaza nalaze se ispovjedaonice. Lađa je podijeljena na dva traveja s oslikanim kupolastim svodovima. Drugi je travej trijumfalnim lukom odvojen od svetišta, koje je povišeno u odnosu na

⁶⁵ Katarina Horvat-Levaj, 2015., 307.

⁶⁶ Ivan Tironi, 2002., 201.

lađu (slika 9.). Unutrašnji plašt crkve raščlanjen je pilastrima (tj. istaknutim dijelovima zidnoga plašta) s profilacijama u kapiteloj zoni.

Slika 4. Ogulin, crkva sv. Križa, glavno pročelje.

Slika 5. Ogulin, crkva sv. Križa, bočno pročelje.

Slika 9. Ogulin, crkva sv. Križa – pogled prema svetištu.

5. OLTARI I SKULPTURALNA OPREMA ŽUPNE CRKVE SV. KRIŽA

Župna crkva sv. Križa sadrži pet oltara: glavni oltar sv. Križa i četiri bočna oltara: sv. Nikole, Bezgrešnog Začeca, sv. Josipa i Presv. Trojstva. Oltari su morfološki slični, slijede isti obrazac te upućuju na prožimanje baroknoga i klasicističkoga oblikovanja koje je prisutno krajem XVIII. i početkom XIX. stoljeća.

Promatrajući oltare usporedno vide se očite sličnosti među njima. Glavni oltar je po dimenzijama najveći, no bočni oltari imaju gotovo iste dimenzije. I glavni i bočni oltari variraju osnovni oblik pojednostavljene edikule te sadrže arhitektonske elemente u okviru kompozitnog reda. Barokne i klasicističke karakteristike oltara očito predstavljaju ansambl; oltari su nastali istovremeno, sudeći po oblikovnim karakteristikama i ornamentalnim motivima. Arhitektonski elementi (stupovi i gređe), kao što je već istaknuto, pripadaju kompozitnom redu, a suzdržano primijenjena ornamentika obuhvaća motive (baroknoga) akantova lista i (klasicističkoga) meandra. Svih pet oltara sadrži oltarne pale i asistentske skulpture svetaca te atičke skulpture anđela. Glavni oltar i oltari Bezgrešnog Začeca te sv. Josipa imaju tabernakule, a jedino je tabernakul glavnog oltara skulpturalno riješen. Oltari sv. Nikole i Presv. Trojstva na samom vrhu edikule imaju razvedene akantove kartuše. Ujedačenosti ansambla oltara pridonosi i polikromacija izvedena na način marmorizacije i djelomične pozlate (ornamentalni motivi i kapiteli), za koju se ne može sa sigurnošću reći je li još uvijek izvorna ili je rezultat obnova; u svakom slučaju, ona oponaša ornamentalni leksik baroknih mramornih oltara s ukladama raznobojnog *mramora* u zoni predele i lučnog nadvoja.

5.1 GLAVNI OLTAR

Glavni oltar (slika 10), smješten u svetištu crkve, posvećen je svetom Križu. Ukupna širina oltara je 474 cm (menza je široka 294 cm), a dubina 170 cm. Oltar se sastoji od mramorne menze s motivom križa na kojoj stoji pozlaćeni tabernakul s motivom vinove loze i pšenice. Tabernakul je arhitektonskog tipa, sa stupovima s kompozitnim kapitelima i istaknutom zonom vijenca te polikromiranom polukupolom na vrhu koju također krase motivi vinove loze (slike 18 i 19). Na

samim vratima tabernakula stoji skulptura Krista, odjevenog u bijeli plašt s križem u lijevoj i podignutom desnom rukom. Iznad tabernakula, u središnjem dijelu oltara, nalazi se oltarna pala s prikazom raspetog Krista u pozlaćenom okviru (slika 11).

Na slici je prikazan Krist raspet na križ, pogleda uprtog u nebo. Oko bokova ima omotanu bijelu tkaninu. Na vrhu križa čavlom je pribijen komad papira s natpisom »I N / R I« u dva reda. Prikaz Raspeća kao da lebdi u prostoru – s desne strane Krista prikazano je sunce, a s njegove lijeve strane mjesec, oboje zastrti oblacima. Naglašeni *chiaroscuro* te prikaz Krista u mucu, kao i naglašena pokrenutost draperije perizome mogli bi upućivati na dataciju u ranijem XVIII. stoljeću. U tom bi se slučaju moglo pretpostaviti kako se slika izvorno nalazila u nekoj drugoj ogulinskoj crkvi (sv. Jakova ili sv. Bernardina) te je naknadno prenesena u novu župnu crkvu posvećenu upravo sv. Križu, podignutu 1781. godine. S obzirom na nedostatak neposrednih arhivskih podataka, proširenje spoznaja o ovoj, kao i drugim oltarnim palama ogulinske župne crkve, mogla bi omogućiti tek opsežnija komparativna istraživanja. Njih pak otežava relativno slaba istraženost sakralne baštine XVIII. i XIX. stoljeća na području šire regije.

S obje strane oltarne pale nalaze se parovi korintskih stupova koji flankiraju po jedan korintski pilastar. Ovi nosači stoje na tlocrtno razvedenim podnožjima koja se uzdižu do visine predele. Na kapitule se nastavlja bogato dekorirano gređe, s pozlaćenim detaljima i polikromijom u središnjem dijelu. Sasvim lijevo nalazi se skulptura Blažene Djevice Marije (slika 12), odjevene u blijedocrvenu halju s izraženim naborima tkanine i plavi plašt sa zlatnom dekoracijom. Halja je stegnuta u struku pozlaćenim pojasom s plavim linijama. Pogled joj je uperen prema nebu, a ruke opušteno drži sklopljene u molitvi ispred sebe. Skulptura stoji na drvenom postamentu na kojemu je napisan titular. Sa donje strane konzole na kojoj kip stoji nalazi se natpis koji glasi: »MATE POLIČ ŽUPNIK. / 1926.« (slika 13).

S desne strane oltara nalazi kip sv. Ivana Evanđelista (slika 14). Ikonografski odabir asistentskih skulptura posve je logičan, budući da su sv. Marija i sv. Ivan (jedini od svih apostola) ostali uz križ nakon Isusove smrti. Sv. Ivan prikazan je kao golobrad mladić smeđe kose, odjeven u plavu halju i crveni plašt prebačen preko nje. Krajevi plašta pozlaćenom su mu kopčom spojeni odmah ispod vrata. Ruke su mu sklopljene u molitvi i takve podignute do srca. Na konzoli kipa, nalazi se natpis: »PRENOVLJENO 1926. / FR. ZAMUDAPOZLATAR / KRIŽEVCI PRI

LJUTOMERU.« (slika 15), što upućuje na obnovu kipova ili cijeloga oltara u prvoj polovici XX. stoljeća. Detaljniji osvrt na ovu obnovu slijedi u nastavku rada.

Na bočnim konzolama za obje asistentske skulpture kombinirani su barokni i klasicistički elementi. Na krajnjem gornjem dijelu obje konzole nalazi se tipično barokni motiv akantova lista, a na krajnjem donjem dijelu skulpture nalazi se motiv meandra, koji je karakterističan za klasicizam.

Na oltaru se nalazi još šest skulptura, tj. tri para anđela. U donjoj zoni oltara, ispod oltarne pale, nalaze se dvije drvene skulpture anđela. Oba anđela su u poluklečećem položaju, a rukama kao da pridržavaju tabernakul (slika 16). Lijevi anđeo (slika 17) svijetlije je kose i plavih očiju, odjeven u svijetloplavo ruho s pozlaćenom dekoracijom. Krila su mu također pozlaćena s izraženim obrisima pera. Desni anđeo (slika 18) je smeđokos, također plavih očiju, odjeven u svijetlosmeđe ruho s pozlaćenom dekoracijom, te također ima raširena pozlaćena krila. Pogled oba anđela je uperen prema dolje u promatrača, odnosno u vjernike.

Drugi par anđela nalazi se posjednut na volutne odsječke zabata nad gređem, u osi stupova. Anđeo na lijevoj strani tamnije je kose te je odjeven u svijetloružičasto ruho s pozlaćenim rubom. Krila su mu pozlaćena. U sjedećem je položaju na voluti, s bosim stopalima koja se slobodno nalaze u zraku, ruke su mu usmjerene prema dolje i raširene, a pogled mu je također uperen prema dolje, u vjernike. Anđeo na desnoj strani također je tamnije kose, odjeven u sivkastoplavo ruho s pozlaćenim rubom. Raširena krila su mu pozlaćena. I on se nalazi u sjedećem položaju, sa stopalima koja slobodno vise u zraku. Desna mu je ruka slobodno spuštена pored tijela, a lijevu ruku u pokazivačkoj gesti pruža ispred sebe.

Na samom vrhu oltara, na lučno povijenom vijencu, nalazi se treći par anđela (slika 19). Oba se nalaze u poluležećem položaju, a lijevom, odnosno desnom rukom pridržavaju tkaninu s prikazom Kristovog lica (*Veronikin rubac*). Između anđela i platna nalazi se po jedan umanjeni prikaz dviju kula kvadratnog presjeka, čiji je donji dio prikazan kao kameni, a gornji dio je pozlaćen, s po dva polukružno zaključena prozora na svakom dijelu. Između ovih kula, u središnjoj osi oltarnog nastavka, smještena je baza treće kule nad kojom se uzdiže križ s pozlaćenim rubovima. Lijevi anđeo odjeven je u sivkastoplavo ruho, a desna ruka mu je blago pružena. Desni

anđeo odjeven je u svijetloružičasto ruho, a lijeva mu je ruka spuštена. Oba anđela imaju pozlaćena krila.

5.2 BOČNI OLTARI

Pri ulasku u crkvu, prvi oltar s lijeve strane (na strani evanđelja), neposredno ispod prozora, oltar je sv. Nikole (slika 20). Polikromirana menza s križem smještenim unutar medaljona na tamnoj marmoriziranoj površini široka je 240 cm. Ukupna širina oltara je 366 cm, a dubina 126 cm. Ovaj oltar također pripada arhitektonskom tipu oltara. Iznad menze nalazi se zona predele s bazama bočnih stupova, na čijoj je sivoj površini izmjenjuju tamnosiva i svijetlosmeđa polja. Oltarnu palu s prikazom sv. Nikole (slika 21) flankiraju dva para stupova i po jedan pilastar s kompozitnim kapitelima. Iznad oltarne pale je pozlaćena kartuša ukrašena akantovim listovima sa središnjim napisom »SV. / NIKOLA / MOLI ZA NAS.«. Svetac je prikazan kao bradati starac, kako kleči na oblaku, pogleda uprta u dva mala anđela koja lebde na samom vrhu slike. Odjeven je u karakteristično biskupsko ruho, a okružuju ga tri anđela, dva s desne i jedan s lijeve strane. Lijevi anđeo odjeven je u bijelu pothaljinu i plavo ruho povezano crvenom trakom u struku. Pogled mu je usmjeren u sveca koji mu je okrenut leđima, a s obje ruke drži svečevu biskupsku mitru. Anđeo bliži svecu s desne strane, odjeven u bijelu pothaljinu, plavi haljetak i ogrnut svijetlocrvenim plaštom, lijevu ruku pruža prema svecu, dok u desnoj drži biskupski štap, a istovremeno mu je pogled uperen u suprotnu stranu. Štap je jedan od simbola sv. Nikole te naglašava njegov biskupski položaj. Drugi anđeo s desne strane stoji pomalo u pozadini slike. Odjeven je u bijelo ruho, a pogled mu je uperen ravno u svečevo lice. U rukama drži knjigu crvenim korica na kojoj se nalaze tri kugle simbolizirajući tri vreće zlata koje je sv. Nikola, prema predaji, potajice dao jednom siromašnom čovjeku kao miraz za njegove tri kćeri.⁶⁷ Pozadina slike iza sv. Nikole i anđela je obasjana zlatnom svjetlošću. Ispod oblaka prikazano je olujno more, a u donjem desnom kutu slike naslikan je drveni brod u borbi s valovima, s ljudskim figurama koje se očito bore s nevremenom i zazivaju sv. Nikolu, zaštitnika pomoraca, da im priskoči u pomoć. Ljudi koji stoje na gornjem dijelu broda upiru prstima u nebo, nagoviještajući silazak sveca s oblaka.

⁶⁷ Marijan Grgić, 2006., [1979.], 426-427.

Stupovi i pilastri koji se nalaze sa strane oltarne pale su tamnosive, svijetlocrvene i tamnozeleno boje, te imaju pozlaćene kompozitne kapitule. Na njima se nastavlja grede jednako onome na glavnom oltaru: marmorizirano s polikromiranom sredinom i pozlaćenom dekoracijom. Na volutnim ukrasima iznad gređa nalaze se dvije skulpture anđela u klečećem položaju. Oba su odjevena u haljetke zelene boje s pozlaćenim rubom. Ruke lijevog anđela blago su raširene u visini prsa, a pogled mu je usmjeren prema dolje, u vjernike. Desni anđeo podiže lijevu ruku iznad ramena u gesti pokazivanja, a lijeva ruka mu je neodređeno pružena u visini bokova.

Sasvim na lijevoj strani oltara nalazi se kip sv. Marije Magdalene (slika 22), koja stoji na drvenoj bazi na kojoj je napisano njeno ime. Prepoznatljiva je po raspuštenoj nepokrivenoj dugoj smeđoj kosi i lubanji koju drži u desnoj ruci u visini struka – lubanja je simbol pustinjaka i označava kontemplaciju smrti.⁶⁸ Lijeva joj je ruka podignuta do razine srca. Skulptura je odjevena u ružičastu haljinu s istaknutim naborima preko koje je prebačen žućkasti plašt. Pogled joj je usmjeren prema dolje.

S desne strane oltara nalazi se skulptura sv. Apolonije (slika 23). Skulptura stoji na drvenom postamentu na kojoj je napisano njeno ime. Odjevena je u haljinu plavog gornjeg, a bijelog donjeg dijela te plavi plašt. Prikazana je sa stiliziranim uvojcima i krunom ukrašenom dragim kamenjem na glavi. Ljevu ruku drži podignutu do srca, a u desnoj ruci drži svoj karakteristični simbol, kliješta koja drže zub. Simbol sugerira Apolonijinu sudbinu kršćanske mučenice u trećestoljetnom Rimu.⁶⁹

Oltar vrlo srodan ovome, a uvelike i ostalim oltarima u ogulinskoj župnoj crkvi, nalazimo u crkvi sv. Petra i Pavla u Bribiru, također posvećen sv. Nikoli (slika 24). Oltar je tipološki vrlo sličan onome u Ogulinu, s razlikom u položaju kipova (na oltaru u Ogulinu skulpture se nalaze sa strane, na posebnim konzolama, izlazeći u prostor, a na ovom oltaru one se nalaze sa svake strane oltarne pale, neposredno uz nju), polikromaciji stupova i dekoraciji (ogulinski oltar, osim kapitela i kartuše, nigdje nema pozlatu, dok bribirski oltar, osim pozlaćenih kapitela i kartuše, koja je još više razvedena nego u Ogulinu, ima pozlatu na krilima atičkih skulptura anđela te na dekoraciji na samom vrhu oltara, koja se sastoji od stiliziranih akantovih listova i velikog križa koji na njima stoji). Bribirska oltarna pala također je iznimno slična onoj u Ogulinu, pogotovo prikaz samog

⁶⁸ Rosa Giorgi, 2003., 260.

⁶⁹ Marijan Grgić, 2006. [1979.], 127-129.

svetog Nikole. Ivan Kukuljević Sakcinski (1858.) navodi da je ovu palu 1747. godine naslikao Josip Lekuš, za kojeg, upravo na temelju toga – jedinoga poznatoga – djela zaključuje kako »risati nije znao, nu bojadisao je bolje«. ⁷⁰ Moglo bi se zaključiti da je Lekuš naslikao i palu u Ogulinu, no budući da je bribirska pala naslikana više od četrdeset godina prije dovršetka gradnje crkve u Ogulinu, moguće je kako se pala izvorno nalazila u nekoj drugoj (možda ogulinskoj) crkvi. Svakako, pojava djela istoga umjetnika u relativno udaljenom Ogulinu i Bribiru, objašnjiva je činjenicom kako su tijekom povijesti obje župe pripadale istoj, Senjskoj i modruškoj, biskupiji. Vezano za bribirsku palu i činjenicu da se slikar Lekuš nakon navoda u Kukuljevićevu *Slovníku*, više ne spominje niti u jednom povijesnoumjetničkom pregledu, moguće je pretpostaviti i njezin kasniji nastanak, što bi posljedično pružilo i nove pretpostavke za dataciju i autorstvo ogulinske slike.

Drugi bočni oltar na lijevoj strani crkve (na strani evanđelja) oltar je Bezgrešnog Začeca (slika 29), ukupne širine 377 cm (menza je široka 209 cm) i dubine 125 cm. Oltar je također arhitektonskog tipa i ponavlja iste elemente kao i oltar sv. Nikole: menza s križem u središnjem medaljonu. Iznad menze, a ispod oltarne pale, nalazi se mali marmorizirani tabernakul sa segmentnim završetkom. Oltarna pala nalazi se između dvije skupine od po dva kompozitna stupa i jednog kompozitnog pilastra, svijetlocrvene, tamnozelene i sive boje. Na stupove se nastavlja grede s polikromiranom sredinom i pozlaćenim ukrasima, a neposredno iznad stupova, na vrhu oltara, nalazi se po jedan kip anđela u klečećem položaju sa svake strane. Anđeo na lijevoj strani odjeven je u sivkastozielenu ruho, pogled mu je uprt u vjernike, a ruke raširene sugerirajući zaštitničku gestu. Anđeo s desne strane blago je okrenut ulijevo. Na sebi ima crvenkasto ruho, pogled mu je usmjeren lijevo gore. Kažiprstom desne ruke pokazuje prema dolje, a lijeva mu je ruka pružena prema gore. Oba anđela imaju krila s izraženom teksturom perja.

Oltarna pala (slika 30.) prikazuje bosonogu Mariju kako stoji na tamnom polumjesecu, duge kose raspuštene do bokova, odjevena u crveno ruho i plavi plašt. Desnu ruku drži na prsima, a u lijevoj ruci drži bijeli ljiljan, Marijin simbol iz prizora Navještenja. Svetičin je pogled usmjeren prema dolje, na zmijoliku neman koja poražena leži pod njenim nogama. Zmija je personifikacija Sotone (koji biva poražen Isusovim rođenjem (koje simboliziraju ljiljani)) i krivovjераца. Pozadina slike jednaka je kao na oltarnoj pali sv. Nikole (svijetlosmeđa) i ostavlja isti, gotovo nestvarni,

⁷⁰ Ivan Kukuljević Sakcinski, 1858., 220.

dojam. Ovaj ikonografska cjelina, poznata pod nazivom *Immaculata Conceptio*, osobito je raširena u poslijetridentskom razdoblju, a preuzeta je iz knjige Otkrivenja.⁷¹

Skulpturalnu opremu ovog oltara čine prikazi Marijinih roditelja. Na lijevoj strani oltara nalazi se skulptura sv. Ane (slika 31.), na plitkom drvenom postamentu na kojemu piše njezino ime. Bosih je nogu, odjevena u zeleno ruho s kopčom ispod vrata, pričvršćeno pozlaćenim pojasom u struku i crveni plašt sa pozlaćenom bordurom prebačen preko glave. Pogled joj je uprt u nebo, naginjući joj lice toliko da ga je običnom promatraču teško vidjeti. Lijeva joj je ruka pružena prema naprijed u visini boka, dlana otvorenog prema gore, a u desnoj ruci drži knjigu crnih korica i crvenih listova. Knjiga, simbolizira obrazovanje koje je Ana pružila djevojčici Mariji u njihovom domu.⁷²

Skulptura sv. Joakima (slika 32.) smještena je na desnoj strani oltara, također na drvenom postamentu na kojem je napisano ime prikazanog sveca (kao »SV. JOAHIM.«). Sv. Joakim karakteristično je prikazan kao starac sijede kose i poduže brade. Odjeven je u svijetloplavo ruho, u struku stegnuto pozlaćenim pojasom, a ogrnut je sivo-ljubičastim plaštom s pozlaćenom bordurom. Pogled mu je usmjeren ravno naprijed. Desnom rukom pridržava plašt u visini struka i istovremeno drži svoj tipični atribut: knjigu crnih korica i crvenih listova, a u lijevoj ruci drži jednostavan neukrašen drveni štap.⁷³

Na desnoj strani broda (strani poslanice) nalaze se dva oltara. Prvi od njih, bliži svetištu, oltar je sv. Josipa (slika 33.). Oltar je širok 376 cm (menza 208 cm), a dubina mu je 127 cm. Morfološki odgovara ostalim oltarima u crkvi: drveni arhitektonski oltar s menzom s motivom križa u medaljonu, malim tabernakulom iznad menze i marmoriziranom bazom stupova. Stupovi su jednaki kao u prethodna dva oltara: svijetlocrveni i tamnozeleni kompozitni stup te tamnosivi kompozitni pilastar flankiraju oltarnu palu. Gređe je također jednako kao ono prethodnih oltara: polikromirano u sredini, s pozlaćenom dekoracijom. Na volutnim ukrasima iznad stupova po jedan je kip anđela u klečećem položaju sa svake strane. Lijevi anđeo odjeven je u sivoljubičasto ruho, pogled mu je spušten prema vjernicima, a ruke su mu raširene i usmjerene prema dolje. Anđeo na

⁷¹ Sanja Cvetnić, 2007., 188.

⁷² Branko Fučić, 2006., [1979.], 112.

⁷³ Branko Fučić, 2006., [1979.], 300.

desnoj strani odjeven je u žućkasto ruho, pogled mu vodi ulijevo prema gore. Desna mu je ruka blago izbačena u smjeru poda, a lijevu ruku pruženog kažiprsta usmjerio je prema gore.

Oltarna pala smještena je u pozlaćeni okvir. Prikazuje, na jednakoj svijetlosmeđoj podlozi kao kod prijašnjih oltarnih pala, svetog Josipa koji drži Isusa na rukama. Josip je odjeven u sivo-ljubičasti haljetak preko kojega je prebačen žuti plašt. U desnoj ruci drži drveni štap koji se postupno i neprimjetno transformira i stabljiku ljiljana, na čijem si vrhu tri bijela cvijeta. Josipov pogled usmjeren je u Isusa, kojega drži lijevom rukom. Dijete Isus odjeveno je u crvenu halju dugih rukava, u lijevoj ruci drži bijelu kuglu s križem, a desnom rukom daje gestu blagoslova. Pogled mu je usmjeren ravno na promatrača. Sveti je Josip prikazan u karakterističnoj posttridentskoj ikonografiji: kao brižan otac koji je aktivni sudionik u Isusovom odrastanju.⁷⁴

Skulptura na lijevoj strani križa (slika 34.) prikazuje Bogorodicu bez Djeteta koja stoji na plavom polumjesecu posutom zvijezdama i gazi glavu zmije. Odjevena je u plavi plašt sa zlatnom dekoracijom na rubu, a pogled joj je usmjeren udesno prema dolje. Lijevu ruku drži na srcu, a desnu blago ispruženu u visini pojasa. Ova je skulptura hibridni tip koji kombinira ikonografiju *Immaculata Conceptio* i Srce Marijino.

Skulptura na desnoj strani oltara prikazuje Krista (slika 35), a plamteće srce na njegovim prsima (Presveto Srce Isusovo) čini ga ikonografskim pandanom Marijinom kipu na drugoj strani oltarnoga nastavka. Bosonogi lik odjeven je u bijelo ruho, ogrnut plaštom koji je na vanjskoj strani grimizan, a na unutarnjoj svijetlozelen. Desna ruka je blago pružena s dlanom okrenutim prema van, a lijevom rukom pridržava plašt. Na obje su šake vidljive stigme. Pogled je uperen prema dolje, u vjernike. Zanimljivo je primijetiti da skulpture na ovom oltaru, za razliku od ostala tri, nemaju svoje titulare napisane na drvenim postamentima na kojima stoje.

Posljednji bočni oltar, bliži pjevalištu s desne strane (na strani poslanice), oltar je Presv. Trojstva (slika 36.). Menza oltara široka je 244 cm, širina cijelog oltara je 374 cm, a dubina 127 cm. Morfološki je oltar jednak ostalim bočnim oltarima: menza s svijetlom i tamnijom marmorizacijom, s križem unutar medaljona, dvije skupine kompozitnih stupova (uključujući i dva kompozitna pilastra) na kojima stoji gređe s polikromacijom na središnjem polju i pozlaćenim ukrasima. Na volutnim odsječcima iznad stupova stoji po jedan kip anđela u klečećem položaju.

⁷⁴ Sanja Cvetnić, 2007., 198.

Anđeo na lijevoj strani odjeven je svijetloplavi haljetak, ruke su mu raširene prema vjernicima ispod njega, a u istom mu je smjeru uperen i pogled. Anđeo s desne strane odjeven je u zeleno ruho s bijelim dekorativnim motivima. Desnu ruku pruža prema van u razini bokova, a lijevom rukom s podignutim kažiprstom pokazuje ravno ispred sebe. Isti smjer prati i njegov pogled.

Oltarna pala oltara Presv. Trojstva (slika 37.) prikazuje Oca, Sina i Duha Svetoga u gornjem dijelu slike. Lik Krista, na lijevoj strani slike, prikazan je kao mladić ogrnut crvenim plaštom. U desnoj ruci drži veći drveni križ, a lijevu ruku blago pruža prema van, dlana okrenutog prema van. Pogled mu je usmjeren u lijevu stranu. Otac je prikazan kao starac sijede kose i brade, odjeven u sivkasto ruho s crvenim plaštom. U desnoj ruci drži žezlo kao simbol svoje vladavine svim životom na zemlji, a lijeva ruka je pružena prema van te pokazuje određenu neproporcionalnost. Između ta dva lika prikazana je bijela golubica u letu iz koje isijava svijetlost kao simbol Duha Svetoga. Otac i Sin stopalima dodiruju globus kojeg pridržavaju tri krilata *putta*. Donji dio slike je prazan, ispunjen samo nijansama smeđe i sive boje. Okvir oltarne pale je pozlaćen, a iznad nje, unutar pozlaćene kartuše ukrašene akantovim lišćem stoji natpis »SV. / TROJICE / SMILUJ NAM /SE«.

Na lijevom kraju oltara stoji kip sv. Petra (slika 38.). Bosonoga skulptura bradatog sveca, pogleda uprtog u nebo, odjevena je u sivo ruho, u struku stisnuto zelenkastim komadom tkanine, sa žutim, gotovo zlatnim plaštom. Svetac u desnoj ruci drži knjigu, a u lijevoj ključeve – svoje karakteristične ikonografske simbole.⁷⁵ Skulptura stoji na niskom drvenom postamentu na kojem piše njezin titular.

Na desnom kraju oltara nalazi se kip sv. Pavla (slika 39.). On također stoji na drvenom postamentu na kojemu piše njegovo ime. Prikazan je kao stariji čovjek duge smeđe brade, bosih nogu, odjeven u plavozeleno ruho s pozlaćenim rubovima, stegnuto u struku pozlaćenim pojasom, sa žućkastim plaštem prebačenim preko lijevog ramena. Pogled mu je uperen prema gore. U desnoj ruci drži knjigu smeđih korica i crvenih listova, a u lijevoj ruci mač, simbol svojeg mučeništva – oba su atributa karakteristična za njega.⁷⁶

⁷⁵ Marijan Grgić, 2006. [1979.], 457.

⁷⁶ Marijan Grgić, 2006. [1979.], 453-454.

Uspoređujući oltare, vidljivo je da je glavni oltar većih dimenzija od ostalih oltara, a dimenzija bočnih oltara su gotovo iste. Glavni se oltar od bočnih razlikuje i po koloritu: njegovi su stupovi svjetložuti i zelenkasti, dok su stupovi bočnih oltara crvene i tamnozelene boje. Polikromacija bočnih oltara je jednaka: marmorizacija je izvedena u istoj nijansi, kao i medaljoni iznad menze. Što se tiče skulpture, ansambl na glavnom oltaru je jedinstven u izvedbi u usporedbi sa skulpturama bočnih oltara. Glavni oltar je i najbogatiji skulpturom, jer uz asistentske i atičke skulpture ima i skulpturalno riješen tabernakul. Atički kipovi anđela na glavnom oltaru, po oblikovanju krila i kose, pripadaju jednoj cjelini, a bočni kipovi sv. Ivana i Bl. Dj. Marije također su izvedeni u jednakom duhu: sličan im je položaj tijela, a kosa i crte lica (naročito linija usana) oblikovani su na posve srodan način. S druge strane, skulpture anđela u zoni tabernakula očito su rad druge radionice jer se oblikovanje kose (koja je odmaknuta od lica u debljim uvojcima), usana (koje su izraženije) i draperije (koja nema gotovo nikakvih nabora) razlikuje od bočnih skulptura. Skulpture Bogorodice i sv. Ivana te skulpture sv. Petra i sv. Pavla doimaju se klasicistički suzdržanima, što se da zaključiti po neutralnom položaju tijela te po dubljim i nešto slobodnijim naborima draperije. Skulpture sv. Joakima, sv. Petra i sv. Pavla također se mogu povezati oblikovanjem brade i brkova.

Slika 10. Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar.

Slika 11. Neznani slikar, *Raspeće*, kraj XVIII. st., ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar.

Slika 12. Neznani kipar, *Blažena Djevica Marija*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar.

Slika 13. Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar – napis župnika Mate Polića (1926.).

Slika 14. Neznani kipar, *Sv. Ivan*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar.

Slika 15. Ogulin, crkva sv. Križa glavni oltar – napis pozlatara Franca Zamude (1926.)

Slika 16. Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar – tabernakul.

Slika 17-18. Neznani kipar, *Andeli*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar – tabernakul.

Slika 19. Neznani kipar, *Andeli*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar.

Slika 20. Ogulin, crkva sv. križa, oltar sv. Nikole.

Slika 21. Neznani slikar (Josip Lekuš?), *Sv. Nikola*, druga polovica XVIII. st. ?, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Nikole.

Silka 22-23. Neznani kipar, *Sv. Marija Magdalena* i *Sv. Apolonija*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Nikole.

Slika 24. Bribir, crkva svetih Petra i Pavla, oltar sv. Nikole.

Slika 25. Ogulin, crkva sv. Križa, Oltar Bezgrješnoga Začeca.

Slika 26. Neznani slikar, *Bezgrješno Začeće*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Bezgrješnoga Začeća.

Slika 27-28. Neznani kipar, *Sv. Ana* i *Sv. Joakim*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Bezgrješnoga Začeća.

Slika 29. Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Josipa.

Slika 30. Neznani slikar, *Sv. Josip*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Josipa.
 Slika 31-32. Neznani kipar, *Srce Marijino* i *Srce Isusovo*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Josipa.

Slika 33. Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Presv. Trojstva.

Slika 34. Neznani slikar, *Presv. Trojstvo*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Presv. Trojstva.

Slika 35-36. Neznani kipar, *Sv. Petar* i *Sv. Pavao*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Presv. Trojstva.

6. SLIKARSTVO U ŽUPNOJ CRKVI SV. KRIŽA

Dva su osnovna slikarska ciklusa u župnoj crkvi sv. Križa: ciklus Križnog puta duž zidova lađe, te oslik svodova u oba traveja.

6.1 CIKLUS SLIKA KRIŽNI PUT

Ciklus Križnog puta sastoji se od četrnaest slika. Po dvije slike flankiraju svaki od bočnih oltara, a još se šest njih nalazi u svetištu, po tri sa svake strane glavnog oltara. Autor ciklusa je nepoznat. Sve su slike smještene u drvenim okvirima, a karakterizira ih kolorit u kojem prevladavaju zemljane boje (jedina površina na kojoj se mogu naći neke druge boje je odjeća likova), te relativna plošnost (iako je na slikama naznačeno što je u prednjem, a što u stražnjem planu, perspektiva nije previše razrađena). Na svim su slikama vidljive krakelire. Zanimljivo je primijetiti da se na svim slikama, koje su oblika uspravljenog pravokutnika, nalazi tanki polukružni okvir (ili ostatak okvira) u gornjem dijelu.

Prva slika (slika 40) smještena je s desne strane oltara sv. Nikole. Na slici je prikazan Krist koji nosi križ, okružen skupinom ljudi, na izlasku iz grada (u pozadini je prikazana arhitektura). Krist je odjeven u crvenu halju i plavi plašt. S druge strane oltara nalazi se slika koja prikazuje malaksalog Krista koji je pao pod težinom križa, a ljudi oko njega pokušavaju ga silom postaviti na noge (slika 41). U pozadini slike prikazan je grad u daljini i planinski krajolik.

S desne strane oltara sv. Marije nalazi se slika koja prikazuje Krista netom prije raspeća (slika 42). Dvojica muškaraca svlače s Krista odjeću, dok Krist stoji mirno, pogleda uprta u nebo. U pozadini su četiri rimska vojnika, a ispred Krista naslikan je mladić u klečećem položaju kako toči žuč u kalež. S lijeve strane oltara na slici je prikazan trenutak pribijanja Krista na križ (slika 43). Krist nemoćno leži na križu, potpuno prepušten sudbini, pogleda uprtog u nebo. Jedan muškarac mu čavlom pribija desnu ruku na križ, a drugi muškarac mu drži potkoljenicu. U gornjem lijevom dijelu slike prikazani su sv. Marija, sv. Ivan i Marija Magdalena, koja je okrenuta leđima promatraču, ali je prepoznatljiva po dugoj raspuštenoj kosi. Odjevena je u bijelu haljinu i žuti plašt.

Prva od slika koje se nalaze u svetištu, prva s lijeve strane, prikazuje scenu Raspeća (slika 44). Krist beživotno leži na križu, potpuno opuštenog tijela. S lijeve strane križa stoje sv. Marija, odjevena u plavi plašt i ruku sklopljenih u molitvi, i sv. Ivan, odjeven u crveni plašt, desne ruke prislone na desni obraz. U podnožju križa nalazi se Marija Magdalena, u klečećem položaju, pogleda uperenog prema gore u Krista i ruku podignutih iznad lica, sklopljenih u molitvi. S desne strane križa stoji rimski vojnik koji desnom rukom gestikulira kao da želi dodirnuti Krista. U pozadini s desne strane naziru se zidine grada. Sljedeća slika (slika 45) prikazuje Skidanje s križa. Krist se nalazi u naručju Marijinom naručju, dok sv. Ivan i Marija Magdalena kleče pored križa plačući. U donjem lijevom kutu slike nalazi se Kristova kruna od trnja. Treća slika s lijeve strane svetišta prikazuje Polaganje u grob (slika 46). Dvojica muškaraca drže Kristovo tijelo iznad kamenog lijesa spremajući se da ga spuste unutra. Marija, sv. Ivan i još dva lika prikazani su uplakani iza lijesa.

S desne strane glavnog oltara prva slika u nizu prikazuje Krista kojega odvoze rimski vojnici (slika 46). U desnoj polovici slike, u stražnjem planu, naslikan je lik u sjedećem položaju, kako broji novčiće – taj lik bi mogao biti Juda, nakon što je prodao Krista za trideset srebrnjaka. Nakon te slike slijedi prikaz Krista kojemu skupina muškaraca dodaje križ na kojem će na kraju biti raspet (slika 47). Posljednja u nizu slika na desnoj strani svetišta slika je koja prikazuje Krista palog pod križem. Jedan muškarac na lijevoj strani slike podiže križ, a drugi muškarac podiže Krista za nadlakticu. Kompozicija je dinamička, te se u stražnjem planu slike nalazi skupina rimskih vojnika i običnih ljudi koji očigledno vikom pokušavaju potaknuti nastavak Križnog puta.

S lijeve strane oltara sv. Josipa nalazi se slika s prikazom Krista koji nosi križ dok za njim hoda skupina ljudi (slika 48). U prednjem planu stoje sv. Ivan, Marija i još jedna uplakana ženska figura. Ova scena označava sam početak Križnog puta. S desne strane oltara naslikana je scena Krista koji pada pod težinom križa (slika 49), slična slici s desne strane oltara sv. Nikole. Razlike postoje: na ovoj se slici scena odvija u gradu, dok su na prošloj slici zidine grada vidljive tek u daljini. Također, na slici kod oltara sv. Nikole Krist je potpuno onemoćao na tlu, dok se na ovoj slici nalazi u polusjedećem položaju, oslanjajući se na muškog lika sa svoje desne strane. Broj likova na ovoj slici je nešto veći, a sama kompozicija je dinamičnija.

Na slici s lijeve strane oltara sv. Trojstva prikazan je trenutak u kojemu Veronika daje Kristu svoj rubac (slika 50). Krist, pognutog pogleda, nosi križ dok ga slijedi veća skupina ljudi, a

Veronika se nalazi u klečećem položaju ispred njega, s obje mu ruke dajući svoj bijeli rubac kojega Krist prihvaća svojom desnom rukom. Posljednja slika, s desne strane oltara sv. Trojice, prikazuje, ponovo, Krista palog pod križem (slika 51). Krist gotovo potpuno leži na podu, a kompozicija je dinamična, s mnogo ljudi oko Krista od kojih neki pokazuju čak i prijeteće geste.

6.2 OSLIK SVODA

Oslik na svodu crkve sv. Križa nastao je tijekom obnove crkve 1926. godine.⁷⁷ Autor oslika je slikar ruskog podrijetla Ilija Ahmetov.⁷⁸ Svod je oslikan u oba traveja, a sastoji se od iluzioniranog gređa i medaljona različitih veličina s dekoracijama.

U prvom se traveju (slika 54) u medaljonima nalaze prikazi *Isus Dobri pastir*, *Izgubljeni sin*, *Predaja vlasti sv. Petru* i *Uskrsno jutro, Marija Magdalena*.⁷⁹ Prikaz *Isus Dobri pastir* (slika 55) prikazuje Krista u šumi, odjevenog u bijelu halju i svijetložuti plašt koji, naginjući se prema naprijed, pruža desnu ruku u gesti blagoslova prema janjetu koje leži u travi. Iako ikonografski prizor Krista kao Dobrog pastira prikazuje Krista s ovcom ili janjetom na ramenima (kao metafora njegovog odnosa prema ljudima), ovdje je prikazan trenutak u kojem Krist tek seže rukom prema životinji. Prikaz Krista kao Dobrog pastira najčešće se nalazi na djelima iz ranog srednjeg vijeka, nakon kojeg mu popularnost opada.⁸⁰

U ravnini s prikazom Dobrog pastira nalazi se prikaz *Izgubljeni sin* (slika 56). Ta je tema preuzeta iz Novog zavjeta, a nastala je kao Kristova parabola o praštanju. Može obuhvaćati više prizora, a u literaturi se javlja i pod nazivom *Rasipni sin*. Scena prikazana ovdje, *Povratak rasipnog sina*, prikazuje oca koji s ljubavlju dočekuje svog sina koji je rasipao sav novac koji je dobio od oca u nasljedstvo i zbog toga postao prosjakom.⁸¹ U medaljonu se vide otac, starac duge sijede kose i brade, odjeven u žutu opravu i plavi plašt preko nje, koji stoji pred sinom i oba dlana drži iznad njegove glave, te sin, mladi čovjek smeđe valovite kose odjeven u bijelu haljinu stegnutu u struku smeđim pojasom te sa smeđom torbom prebačenom preko prsa. Ruke je sklopio u gesti

⁷⁷ Marija Magdić (ur.), 2015., 76.

⁷⁸ Župna spomenica (Spomen knjiga za župu u Ogulinu), 17; Ivan Tironi, privatni arhiv; Marija Magdić (ur.), 2015., 76-77.

⁷⁹ Ivan Tironi, privatni arhiv.

⁸⁰ Anđelko Badurina, 2006. [1979.], 207.

⁸¹ Branko Fučić, 2006. [1979.], 498.

moljenja, a pogled mu je uprt u očeva prsa. Likovi se nalaze na malom trgu popločenom kamenom, a u daljini su vidljive zidine grada. Na ovom medaljonu jasno je vidljiv potpis slikara Ilije Ahmetova.

Medaljon u ravnini onoga s prikazom Rasipnog sina, ali bliže ulazu u crkvu prikazuje susret Krista i Marije Magdalene nakon Uskrsnuća (*Noli me tangere*) (slika 57). Na slici uskrsli Krist, odjeven u bijelu tkaninu u kojoj je položen u grob, stoji ispred Marije Magdalene, koja kleči pred njim s obje ruke pružene ispred sebe u položaju klanjanja. Marija Magdalena odjevena je u smeđu opravu s bijelom tkaninom na rubovima, a kosa joj je karakteristično dugačka i raspuštena. Likovi stoje vani među stablima, no točno između njih vidljiv je Kristov otvoreni grob u daljini.

Posljednji medaljon u prvom traveju, onaj u ravnini s prikazom Dobrog pastira, ali bliže ulazu u crkvu, prikazuje *Predaju vlasti sv. Petru*, tj. Predaju ključeva (slika 58). Prikazan je Krist odjeven u bijelu halju i svijetložuti plašt, u lijevoj ruci držeći ključeve u visini prsa, a desne ruke ispružene iznad glave sv. Petra, koji kleči ispred Krista, odjeven u plavu halju s bijelom tkaninom prebačenom preko nje. Likovi se nalaze pokraj vode, u pozadini su vidljiva dva čamca s dvije muške figure odjevene u bijelo u jednom od njih.

U drugom traveju u medaljonima su prikazane sljedeće scene: *Navještenje Isusovo, Bijeg u Egipat, Poklon triju kraljeva i Kana Galilejska* (slike 59 i 60).⁸²

U sceni Navještenja (slika 61) prikazan je arkandeo Gabrijel, odjeven u bijelu halju i žutu (zlatnu) dalmatiku te držeći u lijevoj ruci bijeli ljiljan, kako prilazi Mariji, lebdeći na oblaku, i obznanjuje joj da će roditi Sina Božjeg. Marija je odjevena u crvenu halju i plavi plašt koji pridržava na prsima lijevom rukom, a u spuštеноj desnoj ruci drži otvorenu knjigu. Pogled joj je usmjeren u pod. Između anđela i Marije u zraku lebdi bijela golubica, unutar zlatne aureole, čiji mlaz svijetla pada na Mariju ilustrirajući »riječi iz Evanđelja da će Duh Sveti sići na nju i sila je Previšnjega zasjeniti«. ⁸³ Njena ruka položena na prsa simbolizira prihvaćanje i podvrgavanje Božjoj volji, a motiv knjige uveden je tek u XIII. stoljeću. ⁸⁴ Anđeo koji lebdi na oblaku javlja se tek u kasnoj renesansi (prije toga ga se najčešće prikazivalo u uspravnom ili klečećem položaju čvrsto na zemlji). ⁸⁵

⁸² Ivan Tironi, privatni arhiv.

⁸³ Branko Fučić, 2006. [1979.], 423.

⁸⁴ Branko Fučić, 2006. [1979.], 421-422.

⁸⁵ Branko Fučić, 2006. [1979.], 422-423.

U idućem medaljonu (slika 62) prikazana je Sveta Obitelj u klasičnom prikazu *Bijega u Egipat*: Marija, odjevena u plavu halju, sjedi na magarici s obje noge na jednoj strani, držeći u krilu Isusa odjevenog u bijelu opravicu. S njihove lijeve strane, djelomično zakriven magaricom, hoda sv. Josip, odjeven u svijetlosmeđe ruho te držeći desnom rukom na ramenu štap sa zavežljajem tkanina obješenim o nj (karakteristično za prikaze od kasnog srednjeg vijeka nadalje).⁸⁶

Treći medaljon prikazuje *Poklonstvo triju kraljeva* (slika 63). Na slici se nalazi ukupno osam ljudskih likova. Sveta Obitelj nalazi se na desnoj strani kompozicije. Marija je u sjedećem položaju, odjevena u plavi plašt s crvenom tkaninom vidljivom ispod njega, te objema rukama drži Isusa u svom krilu. Dijete Isus i ovdje je odjeveno u bijelu opravicu. Ruke pruža prema kraljevima u iščekivanju darova. Sv. Josip stoji iza Marije i Isusa, oslanjajući se rukama na svoj štap ispred sebe. Jedan od kraljeva kleči pred Marijom i Isusom držeći u rukama svoj poklon, drugi kralj hoda prema Mariji i Isusu držeći u rukama svoj poklon. Treći kralj nalazi se posljednji u koloni, međutim, njegov dar Isusu nalazi se na pladnju koji nosi dječak koji hoda ispred njega. Posljednji u povorci je nepoznati kralj koji jaše na devu, odjeven je u bijelo ruho i sjede je kose i brade. Na nebu iznad svih likova vidljiva je zvijezda repatica. Ovakav povećan broj likova u ovom prizoru mogla bi biti ponešto reducirana *kavalkada kraljeva*: dodavanje svečane povorke kraljeva i njihovih dvorjana u ovu scenu. Budući da su ovdje prikazani samo jedan mladi sluga i jedan kralj, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da se radi upravo o toj ikonografiji.

Na posljednjem medaljonu prikazana je *Kana Galilejska*, tj. *Svadba u Kani* (slika 64). Prikazan je trenutak u kojem, nakon što mu je priopćeno da je ponestalo vina za uzvanike, Krist nalaže da se u šest posuda ulije voda. Mladi muški lik toči vodu u posude pod Kristovim pogledom. Krist je odjeven u bijelu opravu s dugačkim crvenim plaštom prebačenim preko tijela. Lijevom rukom pridržiava plašt, a kažiprstom desne ruke pokazuje prema posudi s vodom. Odmah iza Krista, djelomično zaklonjena njegovim tijelom, nalazi se Bogorodica, odjevena u plavi plašt. U pozadini slike prisutno je mnogo ljudskih figura, međutim, nijednoj od njih ne vidi se lice. One su tek sporedni likovi u ovom prikazu prvog javnog Kristovog čuda.⁸⁷

Svaki se od medaljona nalazi unutar iluzioniranog vijenca na čijem je donjem dijelu prikazana glava djeteta (*putta*) ukrašena stiliziranim biljnim motivima.

⁸⁶ Branko Fučić, 2006. [1979.], 157.

⁸⁷ Branko Fučić, 2006. [1979.], 553.

O slikaru Iliji Ahmetovu bilo je moguće pronaći tek nekoliko raštrkanih podataka: bio je ruski izbjeglica i akademski slikar, no njegovo se ime ne spominje u pregledima hrvatskog slikarstva XX. stoljeća. U godini izvedbe ogulinskoga oslika (1926.) radio je i dekoraterske radove na zidovima crkve franjevac konventualaca u Splitu, pri čemu se navodi kako je »već bio uredio mnoge crkve u Hrvatskoj«, te da je godinama djelovao u Splitu i da je 1928. na bočnim zidovima apside župne crkve sv. Križa u Velom Varošu naslikao slike četiriju svetaca. U siječnju 1929. održao je samostalnu izložbu koju su likovni kritičari pozitivno ocijenili.⁸⁸ Također, oslikao je samostansku crkvu i kapele franjevačkog samostana u Karlovcu 1925. godine.⁸⁹

6.3 IZGUBLJENE SLIKE I OSTALA SLIKARSKA OPREMA

Prilikom obnove crkve godine 1900. nastalo je nekoliko novih, značajnih slika u crkvi sv. Križa. Oton Iveković, poznati akademski slikar, te je godine na svodu svetišta naslikao prizor *Našašće sv. Križa*. Iveković je bio jedan od začetnika hrvatske moderne umjetnosti, a u svojoj je karijeri prošao kroz nekoliko faza. Upravo 1900. godina smatra se prijelaznom godinom u njegovu opusu, jer je do tada (1887. – 1900.) trajala *tamna faza* njegova slikarstva, a od 1900. do 1919. traje *svijetla (šarena) faza*.⁹⁰ Zbog toga je zanimljivo primijetiti kako je slika u svetištu nastala upravo u tom prijelaznom razdoblju. Reprodukcijska slika nema, a uklonjena je 1957. godine prilikom restauracije, navodno zbog trošnosti, »na preporuku ili zahtjev konzervatora«. ⁹¹ Ne spominje se niti u popisu djela Otona Ivekovića u crkvama i javnim ustanovama, na kraju kataloga njegove velike retrospektivne izložbe održane od studenog 1995. do veljače 1996. godine u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu.⁹² Također se valja sjetiti da su svega desetak godina kasnije, 1911. godine u crkvi sv. Jakova postavljene dvije slike učenika slikarstva iz Zagreba koji su radili pod Ivekovićevim vodstvom. Može se pretpostaviti da ga je nešto vezalo za ogulinski kraj. Moguća poveznica je Josip Broz, ogulinski župnik od 1899. do 1920. godine koji je, odmah po svom dolasku u Ogulin, započeo obnovu crkve. Broz je rođen u selu Brezje u Hrvatskom zagorju,

⁸⁸ Stanko Piplović, 2004., str. 438

⁸⁹ Paškal Cvekan, 1979., str. 55.

⁹⁰ Lea Ukrainčik (ur.), 1996., 29.

⁹¹ Marija Magdić (ur.), 2015., 92; Ivan Tironi, privatni arhiv.

⁹² Lea Ukrainčik (ur.), 1996.

udaljenom tridesetak kilometara od Klanjca,⁹³ Ivekovićeva rodnog mjesta. U izvorima ne nalazimo nikakvu potvrdu te veze između župnika i umjetnika, no svakako valja uzeti u obzir da je moguća. U literaturi se spominje još i da je Iveković 1898. godine imao dvije velike narudžbe za oslikavanje crkava: u isusovačkoj crkvi sv. Ćirila i Metoda u Sarajevu izradio je ciklus od četrnaest slika, a u baroknoj crkvi sv. Terezije u Požegi oslikao je svod. Prva je narudžba izvedena u suradnji sa slikaricom Ivanom Kobilica, a druga u suradnji s poznatim hrvatskim slikarom Matom Celestinom Medovićem.⁹⁴

Godine 1926. došlo je do druge obnove župne crkve sv. Križa prilikom koje je slikar Ahmetov oslikao svod crkve, ali i druge dijelove unutrašnjosti. Sve su slike, osim onih na svodu, uklonjene 1957. godine. Najvažnija slika bila je *Krunidba kralja Tomislava*, u svetištu ispod malog kora, a na suprotnoj strani svetišta naslikao je *Posljednju večeru*. Ispod kora nalazile su se slike *Samaritanka* i *Izgon trgovaca iz hrama*. *Krunidba kralja Tomislava* nastala je u vrijeme obilježavanja tisućite godišnjice Tomislavova krunjenja 925. godine. Hrvoje Gračanin u svom članku (2014.) piše o značaju te godišnjice za hrvatsku nacionalnu svijest te da je »Tomislavova krunidba za kralja postala sredstvom kulturno-povijesne identifikacije i manifestiranja političke, vjerske i nacionalne ideologije«.⁹⁵ U skladu s time je 1925. godine podignut i spomenik kralju Tomislavu, autora Vitburga Mecka (Metzkyja), u parku ispred crkve.⁹⁶

Osim u župnoj spomenici, podatke o obnovi crkve, kao i postavljanju spomenika kralju Tomislavu 1926. godine, moguće je pronaći i u mjesnom listu *Glas Hrvata*.⁹⁷

Jedan od suradnika na ovoj slici bio je i soboslikar Julije Švabe,⁹⁸ koji je 1935. godine u crkvi sv. Ivana Krstitelja u selu Nisko u župi Brštanovo pokraj Klisa oslikao trijumfalni luk likovima sv. Ćirila i sv. Metoda, a na drvenom stropu (koji je u međuvremenu izgubljen) likove sv. Ivana Krstitelja i Četiri evanđelista, te je za crkvu također izradio gipsani oltar.⁹⁹ Ostali suradnici na osliku bili su pozlatar i altarist Franjo Zamuda, dekorater Ciril Križmar, arhitekt

⁹³ Marija Magdić (ur.), 2015., 71.

⁹⁴ Snježana Pintarić, 2005., 104.

⁹⁵ Hrvoje Gračanin, 2014., 122.

⁹⁶ Župna spomenica (Spomen knjiga za župu u Ogulinu), 18; Glas Hrvata, br. 32, Ogulin, 8. VIII. 1926. (god. VII.), 9

⁹⁷ Glas Hrvata, broj 27, Ogulin, 3. srpnja, 1926. (god. VII.), 2; broj 32, Ogulin, 8. kolovoza, 1926. (god. VII.), 9.

⁹⁸ Župna spomenica (Spomen knjiga za župu u Ogulinu), 18. Vidi: Prilog.

⁹⁹ http://www.franjevcisplit.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=296&Itemid.

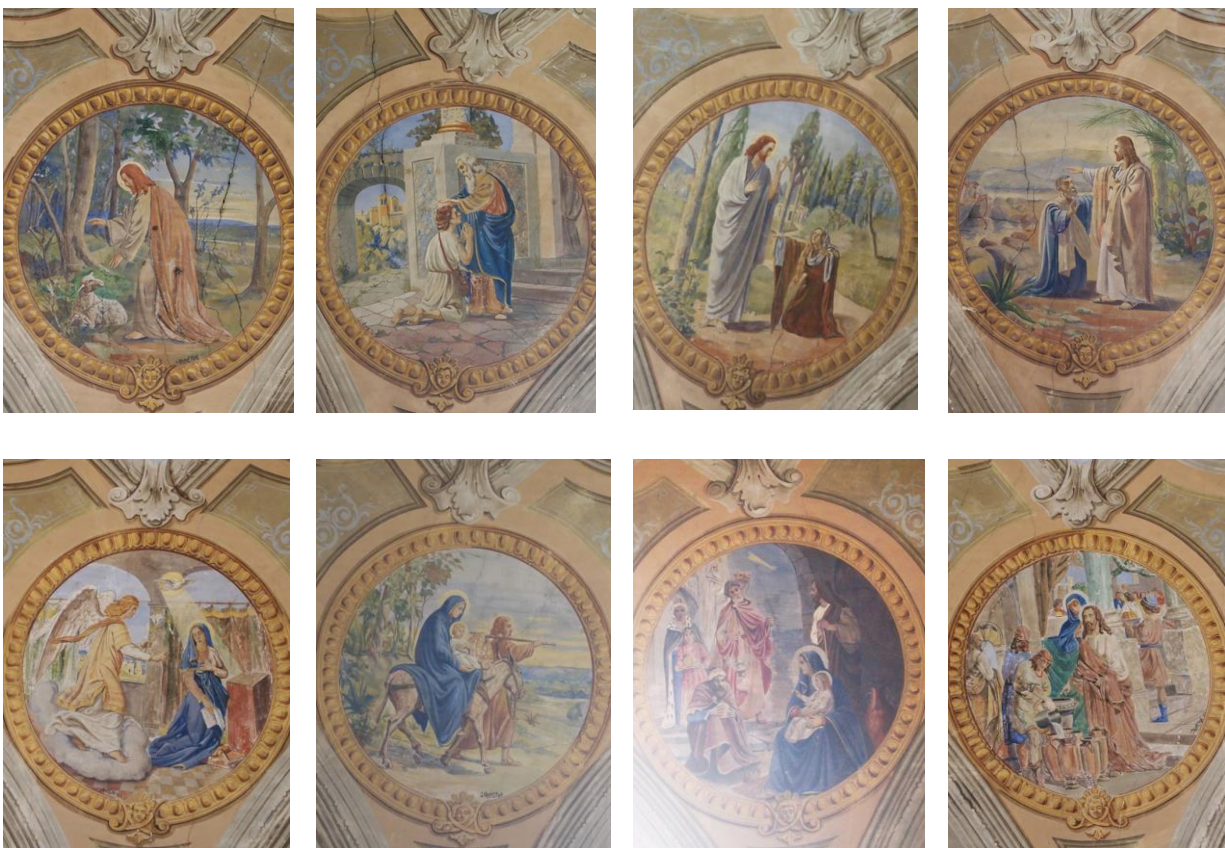
Vitburg Metzky, te dva inženjera: Aleksandar Perc i Franjo Plohl.¹⁰⁰ Postoji crno-bijela reprodukcija Ahmetove slike čije se karakteristike mogu povezati s medaljonima na svodu. Za preostale tri slike ne postoje sačuvane reprodukcije, i ne zna se jesu li sačuvane nakon uklanjanja 50-ih godina.

¹⁰⁰ Župna spomenica (Spomen knjiga za župu u Ogulinu), 18. Vidi: Prilog.

Slika 37-50. Neznani slikar, *Križni put*: *Isus tješi jeruzalemske žene* (VIII.); *Isus pada treći put pod križem* (IX.); *Isusa svlače i napajaju žučju* (X.); *Isusa pribijaju na križ* (XI.); *Isus umire na križu* (XII.); *Isusa skidaju s križa i polažu Mariji u krilo* (XIII.); *Isusa polažu u grob* (XIV.); *Pilat osuđuje Isusa na smrt* (I.); *Isus prima na se križ* (II.); *Isus pada prvi put pod križem* (III.); *Isus susreće svoju majku* (IV.); *Šimun Cirenac pomaže Isusu nositi križ* (V.); *Veronika pruža Isusu rubac* (VI.); *Isus pada drugi put pod križem* (VII.), ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa.

Slika 51-58. Ilija Ahmetov: *Dobri pastir*; *Rasipni sin*; *Krist i Marija Magdalena*; *Predaja ključeva*; *Navještenje*; *Bijeg u Egipat*; *Poklonstvo kraljeva*; *Svadba u Kani*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa.

7. OSTALA OPREMA

7.1 PROPOVJEDAONICA

Propovjedaonica u crkvi sv. Križa (slika 65) nalazi se sa zapadne strane oltara, na samom ulazu u svetište. Izrađena je od drveta koje je naknadno marmorizirano, sadrži barokne elemente i prikazuje četiri evanđelista. O samom osliku nema mnogo podataka: u župnoj se spomenici spominje da ju je oslikao Franjo (Franc) Čeh, o kojemu nema spomena u pregledima hrvatskih umjetnika XX. stoljeća. Baza propovjedaonice je u obliku obrnuto postavljenog trokuta. Bijele je boje sa crvenkastim volutnim ukrasima na rubovima i na samom dnu. S prednje strane, unutar tamnozelenog kvadrata, nalazi se dekorativni *rocaille*. Baldahin propovjedaonice sadrži stiliziranu imitaciju crvene tkanine sa zlatnim rubom i zlatnim *lambrekenima*, a na vrhu baldahina nalazi se globus s Božjim okom okruženim sunčevim zrakama. Temeljem već strože oblikovanoga, iako i dalje trbušastoga oblika balkona, kao i dekorativnoga repertoara rokoka, propovjedaonicu je moguće datirati u vrijeme neposredno po izgradnji crkve, vjerojatno u deveto desetljeće XVIII. stoljeća.¹⁰¹

Na prednjoj strani propovjedaonice (slika 66) nalaze se slike evanđelista Marka i Mateja. Obje su slike jednostavno profiliranog, pozlaćenog okvira. Pozadina svih četiriju slika evanđelista je prilično nedefinirana, s žutim tonovima pri vrhu koji se pretvaraju u sive tonove na dnu slike. Tako se čini da likovi stoje u praznom prostoru, ili čak na oblacima. Sv. Marko prikazan je kao starac crne kose i brade odjeven u svijetloplavu halju s tamnoplavim plaštem preko nje. Pogled mu je uprt prema dolje, u knjigu koju drži lijevom rukom, a desnom drži pero kojim zapisuje evanđelje. U donjem lijevom dijelu slike, iza sv. Marka, nazire se njegov simbol – lav. Sv. Matej prikazan je također kao starac, riđe kose i dugačke brade, odjeven u žutu opravu sa sivkastim plaštem prebačenim preko nje. U desnoj ruci drži pero odmaknuto od knjige koju lijevom rukom drži za gornji lijevi rub. Knjigu mu pomaže držati anđeo (u izvorima naveden kao »krilati čovjek«),¹⁰² njegov karakteristični simbol. Prednja strana propovjedaonice na svakom rubu ima volutni ukras s pozlaćenom dekoracijom u gornjem dijelu.

¹⁰¹ O oblikovnom razvoju propovjedaonica u XVII. i XVIII. stoljeću vidi: Anđela Horvat, 1982., 237-238.

¹⁰² Marijan Grgić, 2006. [1979.], 399.

S lijeve strane propovjedaonice (bliže svetištu) nalazi se slika sv. Ivana Evanđelista (slike 67 i 68). On je odjeven u crvenu halju sa zelenim plaštem prebačenim preko nje. Prikazan je kao smeđokosi mladić, bez brade. U desnoj ruci drži pero, a u lijevoj drži knjigu (u visini bokova). Pogled mu nije usmjeren u knjigu, već u daljinu. S njegove desne strane, pri dnu slike, prikazan je orao, njegov simbol. Ova se slika također nalazi u tankom, neukrašenom pozlaćenom okviru.

S desne strane propovjedaonice prikazan je sv. Luka Evanđelist (slika 69). Ima sijedu kosu i dugu sijedu bradu, a odjeven je u crvenu halju i plavi plašt preko nje. Pogled mu je uprt u nebo. Desnu ruku položio je na prsa, a pod lijevom rukom drži knjigu Evanđelja. S njegove lijeve strane nazire se glava vola, koji je njegov simbol, kao i simbol žrtvovanja.¹⁰³ Pozlaćeni okvir ove slike isti je kao i okviri ostalih slika propovjedaonice.

7.2 ORGULJE

U župnoj se spomenici navodi da su 1903. godine u župnoj crkvi sv. Križa postavljene nove orgulje tvrtke Heferer (slike 70 i 71).¹⁰⁴ Ta je obiteljska tvrtka utemeljena 1849. godine u Grazu, a 1868. seli u Karlovac, da bi se 1870. godina trajno nastanila u Zagrebu.¹⁰⁵ U župnoj je spomenici još navedeno da su orgulje bile »od 17 registara pneumatičkoga sustava«, te da su ih financirali zemaljska vlada, sama crkva i prilozi građana, uglavnom emigranata u Sjedinjenim Američkim Državama.

Orgulje su svijetlosive boje te se sastoje od dvije cjeline. Donju cjelinu, koja služi sa sviranje, čine jednostavni kvadratni oblici, po čemu se zaključuje da je naglasak na funkcionalnosti. Gornji dio orgulja, koji sadrži cijevi, oblikovan je kao pročelje građevine, s tri rizalita (od kojih je najveći onaj središnji) flankiranih stupovima s kompozitnim kapitelima, lučno zaključenih, s gređem i *rocaille* dekoracijom na vrhu. Prostori između središnjeg rizalita i rizalita s lijeve i desne strane čine niše s *rocailleom* i volutnim završetkom iznad njega. Kapiteli i *rocaille* dekoracija su pozlaćeni.

¹⁰³ Marijan Grgić, 2006. [1979.], 387.

¹⁰⁴ Vidi: Prilog.

¹⁰⁵ Dodi Komanov (ur.), 2001., 12.

Monografija župe sv. Križa *Lumen Fidei* spominje popravak orgulja 1928. godine.¹⁰⁶ Godine 1956. orgulje su elektrificirane.¹⁰⁷

7.3 ZVONA

O zvonima župne crkve nema mnogo podataka, no u župnoj je spomenici zabilježeno da je 1911. od hladnoće puklo srednje zvono koje je »zatim prelio zvonolijevac A. [Antun] Blazina u Zagrebu za svotu od 770 K«, što je podmirila crkvena blagajna.¹⁰⁸ Antun Blazina bio je zagrebački zvonolijevac češkog podrijetla, rođen u Rijeci, koji je 1903. godine skupa s Ivanom Lebišem osnovao tvrtku »Lebiš i Blazina«, za koju su tvrdili da je »prva hrvatska lijevaonica zvonova, kovina, željeza i umjetnina«. Ljevaonica je izradila više od 800 zvona.¹⁰⁹ Na pročelju zgrade radionice stajao je natpis: »PRVA HRVATSKA LJEVAONA ZVONA / I UMJETNIH KOVINA SA ELEKTRIČNIM POGONOM / VLASNIK / ANTUN BLAZINA / UTEMELJENO GOD. 1457.«¹¹⁰ Zgrada je srušena 1935. godine.¹¹¹

U župnoj crkvi sv. Križa stara su zvona uklonjena za vrijeme Prvog svjetskog rata, a 1921. godine nabavljena su četiri nova zvona: veliko zvono *Sv. Križ* (teško 905 kg), srednje zvono *Blažena Djevica Marija* (teško 438 kg), malo zvono *Sv. Josip* (teško 218 kg) te tzv. *cinkuš* (*mrtvačko* zvono koje prati ljude od rođenja sve do smrti) *Sv. Nikola* (teško 62 kg).¹¹²

7.4 SVIJEĆNJAK

S desne strane oltara nalazi se Uskršni svijećnjak (slika 72), djelo Mile Wod (u starijim publikacijama navodi se i Wood), hrvatske kiparice mađarskog podrijetla (pravog imena Ludmila Wodsedalek).¹¹³ Wood se školovala u Zagrebu (u klasi Roberta Valdeca i Roberta

¹⁰⁶ Marija Magdić (ur.), 2015., 77.

¹⁰⁷ Ivan Tironi, privatni arhiv.

¹⁰⁸ Vidi: Prilog.

¹⁰⁹ <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2087>.

¹¹⁰ Lina Slavica Plukavec, 2004., 37.

¹¹¹ Ivan Bosilj, 2000., str. 179.

¹¹² Ivan Tironi, privatni arhiv.

¹¹³ Žarko Domljan (ur.), 1996. 473; Darija Alujević, 2010.

Frangéša Mihanovića) i u Parizu, a zatim radila kao nastavnica crtanja diljem kontinentalne Hrvatske.¹¹⁴ Svijećnjak je izliven u bronci, u Ljevaonici zvona »Linardići« u Rijeci.¹¹⁵ Izrađen je 1957. godine po narudžbi tadašnjeg ogulinskog župnika (kasnije riječko-senjskoga nadbiskupa) Josipa Pavlišića.¹¹⁶ Mila Wod je umrla 1968. godine, što ovaj svijećnjak smješta u posljednju fazu njenog djelovanja kada se posvetila religioznim temama.¹¹⁷

Svijećnjak se sastoji od široke stožaste baze te šest polja okruglih baza koja se šire prema gore, tako da svako iduće polje stoji kao zabodeno u polju ispod. Visina svijećnjaka je 175 cm. Baza i polja zajedno prikazuju stvaranje svijeta prema Genezi. Baza (slika 73) prikazuje kaos, a svakodod šest polja prikazuje jedan dan u stvaranju svijeta (slike 73-77). Tekst iz arhiva prof. Ivana Tironija ovako opisuje reljefe svijećnjaka: »Reljef na prvom stožcu prikazuje stvaranje svijetla (1. dan), drugi rastavljanje od gornjih i donjih voda, treći odjeljivanje kopna od vode, četvrti stvaranje Sunca, mjeseca i zvijezda, peti stvaranje ptica, a šesti stvaranje života na zemlji i na kraju čovjeka.«¹¹⁸

7.5 PROZORI

Prozore u svetištu izradila je tvrtka »Škarda« 1900. godine, kako se navodi u župnoj spomenici.¹¹⁹ Ta je tvrtka, bazirana u češkom gradu Brnu,¹²⁰ postavila i prozore u župnoj crkvi sv. Jurja mučenika u Trnju¹²¹ i crkvi sv. Luke Evanđeliste u Kalinovcu (1909. godine).¹²² U župnoj spomenici stoji da vitraji prikazuju scene Porođenja, Uskrsnuća i Uzašašća Isusova, međutim, do danas su ostala sačuvana samo potonja dva prozora. Prvi prozor s lijeve strane crkve (slika 78) prikazuje ne Rođenje, već Silazak Duha Svetoga. Zaključuje se da je prozor tvrtke »Škarda« bio oštećen i zamijenjen, ali nema podataka koje godine ili tko je autor novog prozora. Također, oblikovne su mu karakteristike drugačije od ostala dva prozora: prikaz je plošan i djeluje više kao

¹¹⁴ Grgo Gamulin, 1999., 129.

¹¹⁵ Ivan Tironi, privatni arhiv.

¹¹⁶ Ivan Tironi, privatni arhiv.

¹¹⁷ Grgo Gamulin, 1999., 132.

¹¹⁸ Ivan Tironi, privatni arhiv.

¹¹⁹ Vidi: Prilog.

¹²⁰ http://mozaika.vscht.cz/data/autor_skarda_benedikt.html.

¹²¹ http://www.zupa-sveti-juraj.hr/zupna_crkva/Index_Crkva_Svetog_Jurja.htm.

¹²² http://www.zupa-svetog-luke-evangelista-kalinovac.hr/radovi_u_zupi_2006.htm.

ilustracija projicirana na staklo. Druga dva vitraja (slike 79 i 80) prikazuju scene Uskrsnuća i Isusovog Uzašašća, te može se na prvi pogled vidjeti da su djelo iste radionice: jednako su podijeljeni u horizontalna polja, oba se prizora nalaze unutar iluzioniranih niša, prizori se protežu u dubinu, kolorit je jednako snažan na obje slike, te su i likovi oblikovani na jednak način. Usporede li se ti prozori s onima iz crkvi u Trnju i Kalinovcu, očito je da su svi djelo iste radionice.

7.6 MOĆNICI I POKAZNICE

U župnom dvoru crkve sv. Križa čuvaju se dvije pokaznice, dva moćnika, jedan kalež te jedan rimski misal.

Kalež (slika 81) koji se u monografiji grada Ogulina (2002.) navodi kao »najstariji primjerak misnoga posuđa« u ogulinskoj župnoj crkvi,¹²³ visine je 20 cm. Promjer baze mu je 14 cm, a promjer gornjeg obruča je 12.4 cm. S gornje strane baze nalazi se reljefni grčki križ. Na podnožju kaleža nalazi se natpis »MEMOR+CARITATIS«.

Moćnik sv. Petra apostola (slike 82 i 83) visine je 28 cm. Promjer baze mu je 12.3 cm, a raspon zrâka 15.5 cm. Moćnik sv. Križa (slike 84 i 85) visine je 31 cm, a promjer baze mu je 12 cm.

Prva pokaznica (slike 86 i 87) visoka je 54 cm, promjera zrâka 28 cm. Druga pokaznica (slike 88 i 89) visoka je 50.5 cm, a promjer baze joj je 21 cm.

U župnom se dvoru također čuva rimski misal Klementa VIII. i Urbana VIII. iz 1882. godine. Prednje korice misala (slika 90) crvenesubojespozlaćenim stiliziranim križem u sredini, pozlaćenom dekoracijom na svakom uglu te pozlaćenim metalnim ukrasima. Na prvoj stranici misala nalazi se ilustracija biblijskih motiva (slika 91). U središnjem i najvećem medaljonu, u obliku lađe, nalazi prikaz Posljednje večere, s natpisom u okviru: »Hoc · est · corpus meum quad // pro vobis tradetur. I. Cor. 11.« Ostali medaljoni prikazuju kraljeve i biblijske figure, a između medaljona nalaze se svitci papira s latinskim natpisima te vitice cvijeća i biljaka. Na idućoj se

¹²³ Mile Bogović, 2002., 157.

stranici (slika 92) nalazi naslovna stranica misala: tekst s podacima o knjizi na bijelom polju okružen crno-bijelim kvadratima s prizorima iz Biblije. Tekst glasi: »MISSALE / ROMANUM / EX DECRETO SACROSANCTI CONCILII TRIDENTINI / RESTITUTUM / S. PII V. PONTIFICIS MAXIMI / JUSSU EDITUM / CLEMENTIS VIII. ET URBANI VIII. / AUCTORITATE RECOGNITUM. / EDITIO DECIMAQUARTA HUIUS FORMÆ QUARTA / MISSIS NOVISSIMIS AUCTA. / CUM TEXTU ET CANTU A SACRORUM RITUUM CONGREGATIONE ADPROBATO. / Ratisbonæ, Neo Eboraci et Cincinnati. SUMPTIBUS, CHARTIS ET TYPIS FRIDERICI PUSTET / S. SEDIS APOST. ET SACR. RIT. CONGR. TYPOGRAPHI. / MDCCCLXXXII.«.

Slika 59. Ogulin, crkva sv. križa, propovjedaonica, kraj XVIII. st.

Slika 60-63. Franjo Čeh, *Sv. Ivan; Sv. Marko; Sv. Matej; Sv. Luka*, 1926., ulje na platnu (?), Ogulin, crkva sv. Križa, propovjedaonica.

Slika 64. Radionica Heferer, *orgulje*, 1903., Ogulin, crkva sv. Križa – pjevalište.

Slika 65. Mila Wod, Uskrsni svjećnjak, 1957., bronca, lijevano, Ogulin, crkva sv. Križa.

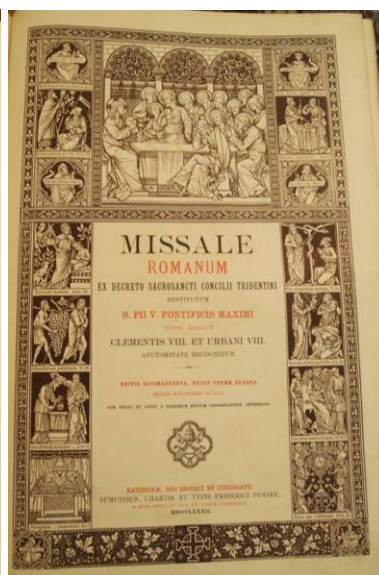
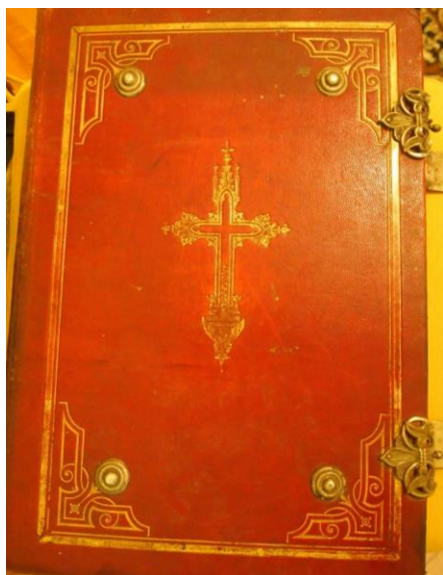
Slika 66-67. Radionica Škarda, *Uskrsnuće i Uzašašće*, 1900., vitraji, Ogulin, crkva sv. Križa.
Slika 68., Neznani majstor, *Silazak Duha Svetoga*, XX. st., vitraj, Ogulin, crkva sv. Križa.

Slika 69., Kalež, ?, srebro, pozlaćeno, Ogulin, crkva sv. Križa.
Slika 70., Relikvijar sv. Petra, XVIII. st., srebro, pozlaćeno, Ogulin, crkva sv. Križa.
Slika 71., Relikvijar sv. Križa, XVIII./XIX. st., srebro, pozlaćeno, Ogulin, crkva sv. Križa.

Slika 72., Pokaznica, XIX./XX. st. (?), srebro, pozlačeno, Ogulin, crkva sv. Križa.
Slika 73., Pokaznica, XVIII./XIX. st. (?), srebro, pozlačeno, Ogulin, crkva sv. Križa.

Slika 74-76. Rimski misal, 1882. (korice; naslovna grafika; naslovna stranica), Ogulin, crkva sv. Križa.

8. RESTAURACIJSKI RADOVI I OBNOVE ŽUPNE CRKVE SV. KRIŽA

Najznačajnija obnova župne crkve provedena je 1926. godine. U arhivu prof. Tironija obnova je opisana sljedećim riječima: »Izvršen je popravak krova, stavljena dvoja nova ulazna vrata i staklena vrata, uređjena krstionica, obnovljen Križni put, uređjeni prozori s ventilacijom, propovjedaonica s 4 evandjelista, željezna pričesna ograda, klupe, ispovjedaonice i tri tabernakula. – Ponutricu crkve je oslikao akademski slikar Ilija Ahmetov, ruski izbjeglica: U svetištu ispod malog kora izradio veliku sliku "Krunidba kralja Tomislava" (kod restauracije uklonjena), a na drugoj strani svetišta "Zadnja večera" (također uklonjena 1957.); na stropu crkvene ladje 8 medaljona – prizori iz života Isusova – (sačuvani); ispod kora: Samaritanka i izgon trgovaca iz hrama (uklonjeno 1957.). – Nacrt i troškovnik za obnovu crkve učinio ing Aleksandar Perc. – Blagoslov obnovljene crkve obavio senjski prepošt msgr Ivan Vidas.«¹²⁴

Crkva je električnu rasvjetu dobila u božićno vrijeme 1934. godine.¹²⁵

Eksterijer crkve obnavljan je 1935. i 1948. godine. 1953. godine obnovljen je toranj.¹²⁶

Prilikom obnove 1957. godine uklonjena je freska Otona Ivekovića, te je restaurirana unutrašnjost crkve po nacrtu prof. Mladena Pejakovića.¹²⁷

Iste godine kada je u crkvu stigao svijećnjak Mile Wood, obnovljena je unutrašnjost crkve.¹²⁸

Godine 1960. crkva je dobila 24 nove klupe od hrastovine.¹²⁹

Godine 1980. prof. Alojzija Ulman izradila je opširne Nacrte prijedloga uređenja i bojenja iznutra i izvana i novih liturgijskih elemenata (slike 93-96).

U monografiji župe stoji: »Župnik Tomislav Šporčić [župnik od 1992. do 2004.] zaslužan je za vanjsko uređenje župne crkve: postavljen je novi krov i obnovljena je fasada. Uz podršku vjernika obavljeno je značajno unutarnje uređenje: obnovljene su električne instalacije, postavljena

¹²⁴ Ivan Tironi, privatni arhiv.

¹²⁵ Marija Magdić (ur.), 2015., 80.

¹²⁶ Ivan Tironi, privatni arhiv.

¹²⁷ Ivan Tironi, privatni arhiv.

¹²⁸ Marija Magdić (ur.), 2015., 90.

¹²⁹ Ivan Tironi, privatni arhiv.

nova rasvjeta i novi razglas, uvedeno centralno grijanje, preuređeno svetište i postavljen novi vitraj na crkveni prozor.«¹³⁰

U vrijeme župnika Tomislava Rogića (župnik od 2004. do 2012. godine) na krov crkve postavljen je novi bakreni pokrov, a staro veliko zvono zamijenjeno je novim teškim 788 kilograma; zvono je blagoslovljeno na svetoj misi 11. prosinca 2008. godine te je istoga dana postavljeno na svoje mjesto u tornju.¹³¹

Župnik Robert Zubović (župnik od 2012. do 2017. godine) dao je obnoviti crkvene klupe, orgulje i kipove svetaca na pojedinim oltarima.¹³²

¹³⁰ Marija Magdić (ur.), 2015., 96.

¹³¹ Marija Magdić (ur.), 2015., 98.

¹³² Marija Magdić (ur.), 2015., 100.

9. ZAKLJUČAK

Župna crkva sv. Križa u Ogulinu jedan je od najznačajnijih primjera kasnobarokno-klasicističke arhitekture u ovom dijelu Hrvatske, naročito zbog važnog i jedinstvenog položaja i uloge grada Ogulina u hrvatskoj povijesti i zbog okolnosti samog njegovog nastanka. Na crkvenoj opremi, uz manje poznate majstore, radili su i važni hrvatski umjetnici prve polovice XX. stoljeća – Oton Iveković i Mila Wod. S obzirom na njezinu važnost za grad Ogulin, povijest izgradnje i opremanja crkve uglavnom je bila predmetom interesa istraživača mjesne povijesti, a izostao je njezin spomen u širim povjesnoumjetničkim pregledima. Nadam se da će ovaj diplomski rad biti od koristi svima koji će se u budućnosti detaljnije baviti ovom crkvom, kao i da će buduća povjesnoumjetnička izdanja sadržavati više podataka o njoj. U svakom slučaju, župna crkva sv. Križa ostaje jednim od najprepoznatljivijih simbola grada Ogulina i okolice.

10. PRILOG

Spomen knjiga za župu u Ogulinu:

Spomen knjiga za župu u Ogulinu

[str. 2] Župna crkva sv. križa u Ogulinu sagrađena je god. 1781. i posvećena 1. lipnja 1793.

[...]

God. 1900. renovirana je župna crkva, većinom izvana, svotom od 17.600 K. Svotu ovu namakoše zemaljska vlada 6000 K, a 11600 K župljani.

Iste godine troškom od 430 K izvedena je po akdemičkom slikaru Otonu Ivekoviću na svodu svetišta nova slika Našašća sv. Križa, a svotom od 1460 K postavljena su po tvrdki Škarda tri slikana prozora Porodjenja, Uskrsnuća i Uzašašća Isusova.

[...]

[str. 3] God. 1903. postavljene su po graditelju orgulja Hefereru nove orgulje od 17 registara pneumatičkoga sustava. Stajale su 6600 k. Svotu ovu namakoše: zemaljska vlada 2000 K, crkvena blagajna 1800 K i 2800 K milodara, većinom iz Amerike.

[...]

God. 1911. puklo je uslijed velike studeni sriednje zvono u tornju župne crkve. Ovo je zvono zatim prelio zvonolievac A. Blazina u Zagrebu za svotu od 770 K, što je podmirila crkvena blagajna.

[...]

[str. 4] Župljani su nametom u to ime doprinieli 3000 K, a slike sv. Antuna i sv. Ane, koje je slikala slikarska škola u Zagrebu, pod ravnanjem profesora Otona Ivekovića, plaćene su svotom od 440 K polovinom milodarima, polovinom iz crkv. blagajne.

[...]

[str. 17] Obnova župne crkve. Deseći se potpisani jednom zgodom u Karlovcu i posjetivši crkvu presv. Trojstva, kada se je upravo slikala, porodila se u meni misao, da je i župna ogulinska crkva potrebna u velike obnove. Pošto slikar karlovačke crkve – g. Ilija Ahmetov, akdamički slikar ruski (izbjeglica Vrangellovac) – nije bio skup, pozvao sam istoga ovamo, da pregleda crkvu i da podade približan potrošnik. Isti je došao, pregledao i prema želji potpisanoga izjavio, da bi stajalo slikanje crkve i uredjenje 5 oltara i propovjedaonice oko 55.000 Din. Prve nedjelje iza slikarova posjeta držao sam prigodnu propovijed na obim misama, kojom sam potakao narod na uredjenje crkve, a poslije podne pozvao gradjanstvo i seljačtvo na dogovor. Narod je predlog prihvatio i na sastanku zaključeno, da svaka katolička duša ove župe doprinese najmanji dar od 5 Din, a manjak da će se nadopuniti milodarima bolje stojećih gradjana i seljaka. Na temelji toga zaključka pozvan bi slikar g. Ahmetov, da napravi nacrt i troškovnik. Na sjednici izabranoga odbora i inžinjira g. Aleksandra Perca sklopljen bi ugovor, [str. 18] za slikanje i dekoriranje crkve sa slikama i sa spomen slikom »Krunisanje Tomislavovo«, kako je i izvedeno, te uredjenjem 5 oltara i propovjedaonice za svotu od 64.000 Din.

Slikar je započeo posao dne 11. ožujka 1926. sa svojim radnicima: Franjom Zamuda, pozlatoarom i altaristom; Cirilom Križmarom dekoraterom; Vitburgom Metzky-em, arhitektom i Julijem Švabe-om, soboslikarom: pod nadzorom inžinjira gradjevinske sekcije g. Aleksandra Perca i civilnoga inžinjira g. Franje Plohla. Potpisani sa opć. bilježnikom g. Ivanom Markovićem preuzeo sabiranje. Obašli smo zajednički sva sela, gdje razložismo bolje narodu samu stvar i pobrasmo prve dobrovoljne prinose. U sabiranju milodara osobita hvala ide g. bilježnika Markovića. Po gradu sabirao potpisani, te gdje Katica Badžek i Nevenka Medarić, dok su po selima preuzela dobrotvorno-potporna društva. Obratismo se i na naše župljane u Americi, koji doprinesoše 355 \$, a takodjer na vanjske župljane po našoj državi. Obratismo se i na mjesna društva, koja su takodjer doprinesla, a jedino općinsko zastupstvo (Radićevci) oglušilo se molbi. Odbor se obratio i na

ravnateljstvo parne pilane »Ogulin – Lika« za materijal za grušt, kojega nam je isto vrlo rado dalo, dapače nam ga na koncu i darovalo. Grušt su postavljali i mijenjali seljaci badava.

Budući da je trebalo mnogo drugih preuredjenja (eventualia) promašila je svota pogodjena u veliko. Trebalo je krov crkveni dobro popraviti, napraviti na obim ulaznim vratima nova leteća staklena vrata, kropionice premjestiti, krstionicu urediti, križni put obnoviti, prozore urediti, da se crkva može prozračiti (ventilirati), na propovjedaonicu slike evangelista postaviti (izradio ih Franc Čeh za 1500 Din), postaviti nove željezne gatre (do sada drvene) između svetišta i ladje; sve klupe, izpovjedaonice, vrata i prozore prefarbati, tabernakule (3) urediti, narasao je trošak na 105.000 Din. Kad je narod uvidio, da se crkva zaista lijepo uredjuje, drage je volje doprinosao milodare, te se sakupilo do [str. 19] svršetka posla 86.500 Din. Crkvena blagajna dala 10.500 – rako da je ostalo duga 8.000 Din. Obratismo se na Ministarstvo vjera u Beograd preko gradjevine sekcije i velikog župana u Karlovcu, da nam isto dade barem za farbanje crkve ozvana 7.500 Din, ali bijasmo odbijeni »jer da nema para«. Budući je ura na tornju općinsko dobro, to je općina dala na svoj trošak kazala i plate popraviti za iznos od 2700 Din (dvije hiljade sedamsto).

Dug od 8.000 Din namirio se iz crkvene blagajne.

[...]

[str. 20] Opaska: Sa slikama evandjelista za propovjedaonicu naručiše kod istoga slikara [Franca Čeha] i žitelji sela sv. Petar, Podvrha, Zagrada i Prapuća, sliku sv. Pavla, koji je blagoslovio upravitelj župe dne 4. srpnja 1926 kada se slavilo praznik sv. Petra i Pavla u kapeli sv. Petra, pošto je 29. lipnja 1026. bila kiša.

U Ogulinu, dne 5. srpnja 1926.

Mate Polić

uprav. župe

POPIS LITERATURE

Alujević, Darija, *Viktor Samuel Bernfest, Mila Wod*, Zagreb, Židovska općina, 2010.

Badurina, Anđelko (ur.), *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2006. [1979.]; autori korištenih priloga: Marijan Grgić, Branko Fučić, Anđelko Badurina.

Bogović, Mile, *Senjsko-modruška ili krbavska biskupija. Izvješća biskupa Svetoj Stolici (1602. – 1919.)*, Zagreb, Hrvatski državni arhiv, Kršćanska sadašnjost, 2003.

Bogović, Mile, *Modruška ili krbavska biskupija*, Gospić, Gospićko-senjska biskupija, 2010.

Bogović, Mile, *Oštarije i crkva Blažene Djevice Marije od Čudes*, u: Višnja Lipošćak, Stjepan Sučić (ur.), *Ogulin: povijesna i kultura baština*, Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, Poglavarstvo grada Ogulina, 2002., str. 73-74.

Bogović, Mile, *Pet stoljeća ogulinske župe*, u: Višnja Lipošćak, Stjepan Sučić (ur.), *Ogulin: povijesna i kultura baština*, Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, Poglavarstvo grada Ogulina, 2002., str. 151-159.

Bogović, Mile, *Više od pet stoljeća ogulinske župe i gotovo 230 godina današnje župne crkve Svetoga Križa*, u: Marija Magdić (ur.) *Župa sv. Križa u Ogulinu – Lumen Fidei Ogulin*, Župa Svetoga Križa, 2015., str. 22-25.

Bosilj, Ivan, *Zvona*, Zagreb: Graphis, 2000.

Burić, Josip, *Biskupije Senjska i Modruška u XVIII. stoljeću*, Gospić, Zagreb, Državni arhiv u Gospiću, Kršćanska sadašnjost, 2002.

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Karlovcu*, Karlovac, 1979.

Cvetnić, Sanja, *Ikonografija nakon Tridentskog sabora i hrvatska likovna baština*, FF press, Filozofski fakultet, Zagreb, 2007.

Domljan, Žarko (ur.), *Enciklopedija hrvatske umjetnosti* (svezak 2), Zagreb, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 1996.

Fras, Franz de Paula Julius, *Cjelovita topografija karlovačke Vojne krajine*, biblioteka »Ličke župe«, Gospić, 1988. [1835.].

Gamulin, Grgo, *Hrvatsko kiparstvo XIX. i XX. stoljeća*, Zagreb: Naprijed, 1999.

Giorgi, Rosa, *Saints in Art*, Los Angeles, The J. Paul GettyMuseum, 2003.

Glas Hrvata, Ogulin, 1926. (god. VII.).

Gračanin, Hrvoje, *Povijesni identiteti i politički realiteti: proslava tisućugodišnjice Hrvatskog Kraljevstva 1925. godine*, u: Marijana Marinović (ur.), *Hrvati i manjine u Hrvatskoj: moderni identiteti. Četvrti hrvatski simpozij o nastavi povijesti*, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2014., str. 119-139.

Horvat, Anđela, *Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj*, u: Anđela Horvat, Radmila Matejčić, Kruno Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1982., str. 3-381.

Horvat, Zorislav, *Fortifikacijska djelatnost Bernardina Frankopana*, u: *Modruški zbornik*, 3, 2009., str. 237-286.

Horvat-Levaj, Katarina, *Barokna arhitektura*, edicija »Povijest umjetnosti u Hrvatskoj«, Zagreb Ljevak, 2015.

Komanov, Dodi, *Heferer orgulje: prva hrvatska gradiona orgulja, harmonija i glasovira utemeljena 1849.: ciklus koncerata*, Zagreb, Koncertna direkcija, 2001.

Kruhek, Milan, *Modruš – feudalni i utvrđeni biskupski grad*, u: Višnja Lipošćak, Stjepan Sučić (ur.), *Ogulin: povijesna i kultura baština*, Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, Poglavarstvo grada Ogulina, 2002., str. 37-67.

Laszowski, Emilij, *Pregled hrvatskih vladara, hercega, banova i biskupa od najstarijeg doba do god. 1918.*, u: Emilij Laszowski (ur.), *Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925 – 1925*, Zagreb, Odbor za izdanje knjige »Zaslužni i znameniti Hrvati 925 – 1925.«, 1925., str. CXIX – CXXVI.

Magdić, Marija, *Ogulin – grad podno Kleka*, u: Marija Magdić (ur.), *Župa sv. Križa u Ogulinu – Lumen Fidei*, Ogulin, 2015., str. 12-18

Magdić, Marija i Trninić, Milkica, *Počeci župe u Ogulinu*, u: *Župa sv. Križa u Ogulinu – Lumen Fidei* (ur. Marija Magdić), Ogulin, 2015., Župa Svetoga Križa, str. 56-59.

Magdić, Mile, *Topografija i povijest Ogulina*, Ogulin, Ogranak Matice hrvatske, 1996. [1926.].

Metež, Ljerka, *Povijesno-urbanistički razvoj grada Ogulina*, u: Višnja Lipošćak, Stjepan Sučić (ur.), *Ogulin: povijesna i kultura baština*, Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, Poglavarstvo grada Ogulina, 2002., str. 117-136.

Olujčić, Boris, *Antika*, u: Višnja Lipošćak, Stjepan Sučić (ur.), *Ogulin: povijesna i kultura baština*, Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, Poglavarstvo grada Ogulina, 2002., str. 30-34.

Pintarić, Snježana, *Život i djelo slikara Otona Ivekovića*, u: *Hrvatsko zagorje. Časopis za kulturno-povijesna i društvena zbivanja*, god. 1 – 2, 2005., br. 11, str. 104-111.

Piplović, Stanko, *Pregradnja crkve i samostana konventualaca u Splitu tijekom XIX. i početkom XX. stoljeća*, u: *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 46, 2004., str. 425-449.

Sladović, Maniolo, *Povjesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*, Trst: Tiskom Austrijskoga Lloyd, 1856. [pretisak: Gospić, Zagreb; Državni arhiv u Gospiću, Kršćanska sadašnjost, 2003.].

Strčić, Petar (1998.), *Frankapan, Bernardin Ozaljski*, u: *Hrvatski biografski leksikon*, Zagreb, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 2009. – 2016.; <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=6286> (pregledano: 29. X. 2017.).

Šporčić, Tomislav, *Gospićko-senjska biskupija*, u: Marija Magdić (ur.), *Župa sv. Križa u Ogulinu – Lumen Fidei*, Ogulin, Župa Svetoga Križa, 2015., str. 28-29.

Tironi, Ivan, *Crkve ogulinskoga kraja*, u: Višnja Lipovšćak, Stjepan Sučić, *Ogulin: povijesna i kultura baština*, Ogulin, Matica hrvatska Ogulin, Poglavarstvo grada Ogulina, 2002., str. 201-210.

Ukrainčik, Lea (ur.), *Oton Iveković: retrospektivna izložba*, katalog izložbe, Zagreb, Umjetnički paviljon, 1996.

Valvasor, Janez Vajkard, *Die Ehre deß Herzogthums Krain*, sv. IV., Nürnberg, MDCLXXXIX. [1689.].

Vukasović, Ivan Dominik, *Zemljopisni i povijesni novi opis karlovačkog generalata u kraljevini Hrvatskoj (1777.)*, Gospić, Državni arhiv u Gospiću, 2005.

ARHIVSKI IZVORI

Privatni arhiv Ivana Tironija, Ogulin.

Spomen knjiga za župu u Ogulinu, preslici pojedinih stranica u privatnom arhivu Zvonka Trdića, Ogulin.

INTERNETSKI IZVORI

Franjevačka misija Presvetog Otkupitelja, http://www.franjevci-split.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=296&Itemid (pregledano 30.9.2017.)

<http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2087> (pregledano 30.9. 2017.)

Plukavec, Lina Slavica, *Zvona zagrebačke katedrale* u: *Crkvena kulturna dobra, Analecta* 2, 2004., str. 9-56: https://issuu.com/glaskonc/docs/katedrala_zvona (pregledano 30.9.2017.)

http://mozaika.vscht.cz/data/autor_skarda_benedikt.html (pregledano 29.9.2017.)

http://www.zupa-sveti-juraj.hr/zupna_crkva/Index_Crkva_Svetog_Jurja.htm (pregledano 29.9.2017.)

http://www.zupa-svetog-luke-evangelista-kalinovac.hr/radovi_u_zupi_2006.htm (pregledano 29.9.2017.)

POPIS SLIKOVNIH PRILOGA

Slika 1: Ogulin, crkva sv. Jakova (izvor: http://www.tz-grad-ogulina.hr/media/photologue/photos/cache/Kapela%20Sv.%20Jakov%20_page.jpg)

Slika 2: Ogulin, crkva sv. Bernardina (izvor: <http://www.zupa-svkriza-ogulin.hr/slike-stare/slike/svbernadin1.jpg>)

Slika 3: Ogulin, crkva sv. Bernardina (izvor: <http://www.ogulin-uciliste.hr/pictures/32ef6ea3242984f91329162dc0431d48.jpg>)

Slika 4: Ogulin, crkva sv. Križa, glavno pročelje (foto: Eva Marković)

Slika 5: Ogulin, crkva sv. Križa, bočno pročelje

Slika 6: Ogulin, crkva sv. Križa, Sv. Ćiril (foto: Eva Marković)

Slika 7: Ogulin, crkva sv. Križa, Sv. Metod (foto: Eva Marković)

Slika 8: tlocrt crkve sv. Križa u Ogulinu

Slika 9: Ogulin, crkva sv. Križa – pogled prema svetištu (foto: Eva Marković)

Slika 10: Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar (foto: Eva Marković)

Slika 11: Neznani slikar, *Raspeće*, kraj XVIII. st., ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar (foto: Eva Marković)

Slika 12: Neznani kipar, *Blažena Djevica Marija*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar (foto: Eva Marković)

Slika 13: Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar – napis župnika Mate Polića (1926.) (foto: Eva Marković)

Slika 14: Neznani kipar, Sv. Ivan, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar (foto: Eva Marković)

Slika 15: Ogulin, crkva sv. Križa glavni oltar – napis pozlatara Franca Zamude (1926.) (foto: Eva Marković)

Slika 16: Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar – tabernakul (foto: Eva Marković)

Slika 17: Neznani kipar, *Anđeo*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar – tabernakul (foto: Eva Marković)

Slika 18: Neznani kipar, *Anđeo*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar – tabernakul (foto: Eva Marković)

Slika 19: Neznani kipar, *Anđeli*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, glavni oltar (foto: Eva Marković)

Slika 20: Ogulin, crkva sv. križa, oltar sv. Nikole (foto: Eva Marković)

Slika 21: Neznani slikar (Josip Lekuš?), *Sv. Nikola*, druga polovica XVIII. st. ?, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Nikole (foto: Eva Marković)

Slika 22: Neznani kipar, *Sv. Marija Magdalena*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Nikole (foto: Eva Marković)

Slika 23: Neznani kipar, *Sv. Apolonija*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Nikole (foto: Eva Marković)

Slika 24: Bribir, crkva svetih Petra i Pavla, oltar sv. Nikole (preuzeto s: <http://bribir.eu/crkva.htm>)

Slika 25: Ogulin, crkva sv. Križa, Oltar Bezgrješnoga Začeca.

Slika 26: Neznani slikar, *Bezgrješno Začecje*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Bezgrješnoga Začeca. (foto: Eva Marković)

Slika 27: . Neznani kipar, *Sv. Ana*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Bezgrješnoga Začeca. (foto: Eva Marković)

Slika 28: . Neznani kipar, *Sv. Joakim*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Bezgrješnoga Začeca. (foto: Eva Marković)

Slika 29: Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Josipa. (foto: Eva Marković)

Slika 30: Neznani slikar, *Sv. Josip*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Josipa. (foto: Eva Marković)

Slika 31: Neznani kipar, *Srce Marijino*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Josipa. (foto: Eva Marković)

Slika 32: Neznani kipar, *Srce Isusovo*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar sv. Josipa. (foto: Eva Marković)

Slika 33: Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Presv. Trojstva. (foto: Eva Marković)

Slika 34: Neznani slikar, *Presv. Trojstvo*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Presv. Trojstva. (foto: Eva Marković)

Slika 35: Neznani kipar, *Sv. Petar*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Presv. Trojstva. (foto: Eva Marković)

Slika 36: Neznani kipar, *Sv. Pavao*, drvo, polikromirano, Ogulin, crkva sv. Križa, oltar Presv. Trojstva. (foto: Eva Marković)

Slika 37: Neznani slikar, *Isus tješi jeruzalemske žene*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 38: Neznani slikar, *Isus pada treći put pod križem*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 39: Neznani slikar, *Isusa svlače i napajaju žučju*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 40: Neznani slikar, *Isusa pribijaju na križ*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 41: Neznani slikar, *Isus umire na križu*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 42: Neznani slikar, *Isusa skidaju s križa i polažu Mariji u krilo*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 43: Neznani slikar, *Isusa polažu u grob*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 44: Neznani slikar, *Pilat osuđuje Isusa na smrt*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 45: Neznani slikar, *Isus prima na se križ*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 46: Neznani slikar, *Isus pada prvi put pod križem*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 47: Neznani slikar, *Isus susreće svoju majku*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 48: Neznani slikar, *Šimun Cirenac pomaže Isusu nositi križ*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 49: Neznani slikar, *Veronika pruža Isusu rubac*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 50: Neznani slikar, *Isus pada drugi put pod križem*, ulje na platnu, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 51: Ilija Ahmetov, *Dobri pastir*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 52: Ilija Ahmetov, *Rasipni sin*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 53: Ilija Ahmetov, *Krist i Marija Magdalena*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 54: Ilija Ahmetov, *Predaja ključeva*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 55: Ilija Ahmetov, *Navještenje*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 56: Ilija Ahmetov, *Bijeg u Egipat*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 57: Ilija Ahmetov, *Poklonstvo kraljeva*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 58: Ilija Ahmetov, *Svadba u Kani*, 1926., svodni oslik, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 59: Ogulin, crkva sv. križa, propovjedaonica, kraj XVIII. st. (foto: Eva Marković)

Slika 60: Franjo Čeh, *Sv. Ivan*, 1926., ulje na platnu (?), Ogulin, crkva sv. Križa, propovjedaonica. (foto: Eva Marković)

Slika 61: Franjo Čeh, *Sv. Marko*, 1926., ulje na platnu (?), Ogulin, crkva sv. Križa, propovjedaonica. (foto: Eva Marković)

Slika 62: Franjo Čeh, *Sv. Matej*, 1926., ulje na platnu (?), Ogulin, crkva sv. Križa, propovjedaonica. (foto: Eva Marković)

Slika 63: Franjo Čeh, *Sv. Luka*, 1926., ulje na platnu (?), Ogulin, crkva sv. Križa, propovjedaonica. (foto: Eva Marković)

Slika 64: . Radionica Heferer, orgulje, 1903., Ogulin, crkva sv. Križa – pjevalište. (foto: Eva Marković)

Slika 65: Mila Wod, Uskrsni svjećnjak, 1957., bronca, lijevano, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 66: Radionica Škarda, *Uskrsnuće*, 1900., vitraji, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 67: Radionica Škarda, *Uzašašće*, 1900., vitraji, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 68: Neznani majstor, *Silazak Duha Svetoga*, XX. st., vitraj, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 69: Kalež, ?, srebro, pozlačeno, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 70: Relikvijar sv. Petra, XVIII. st., srebro, pozlačeno, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 71: Relikvijar sv. Križa, XVIII./XIX. st., srebro, pozlačeno, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 72: Pokaznica, XIX./XX. st. (?), srebro, pozlačeno, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 73: Pokaznica, XVIII./XIX. st. (?), srebro, pozlačeno, Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 74: *Rimski misal*, 1882. (korice), Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 75: *Rimski misal*, 1882. (naslovna grafika), Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

Slika 76: *Rimski misal*, 1882. (naslovna stranica), Ogulin, crkva sv. Križa. (foto: Eva Marković)

SUMMARY

This diploma thesis is a monographic overview of the parish church of St. Cross in Ogulin, a town on the border of Croatian regions of Gorski kotar and Lika. The first part of the thesis describes the town's history and also the history of the parish of Ogulin, one of the oldest in that part of Croatia. The second part describes the church's architecture, altars and their sculptural decorations, paintings and frescoes and other church equipment (such as church bells, the organ and stained-glass windows), and also all of the modifications and restorations that have happened since the church was built, mainly from the 20th century. The thesis presents all of the information available on the church, but also highlights the problem of the church not being researched enough and not being included in the art history books that deal extensively with Croatian Baroque and Classicist architecture.